

Управління культури Тернопільської облдержадміністрації

Тернопільська обласна бібліотека для дітей

ЗАТВЕДЖУЮ

**Директор обласної бібліотеки
для дітей**

Н.С. Новіцька

**Звіт
про роботу Тернопільської обласної
бібліотеки для дітей
за 2017 рік**

Тернопіль 2018

Зміст

I. Основні напрямки роботи бібліотеки у 2017 році.....	3
Основні цифрові показники діяльності.....	4
II. Обслуговування користувачів.....	6
1. Обслуговування користувачів в Обласній бібліотеці для дітей.....	6
2. Обслуговування користувачів в бібліотеках для дітей області.....	22
III. Науково-методична діяльність ОБД	26
1. Методична робота в Обласній бібліотеці для дітей.....	26
2. Методична робота в центральних бібліотеках для дітей області.....	30
IV. Довідково-бібліографічна та інформаційна діяльність.....	31
1. Інформаційно-бібліографічна діяльність Обласної бібліотеки для дітей...	31
2. Інформаційно-бібліографічна робота в бібліотеках для дітей області.....	34
V. Формування документних ресурсів. Каталогізування документів.....	38
VI. Зберігання документних ресурсів.....	39
VII. Програмно-проектна діяльність бібліотеки.....	41
VIII. Використання інформаційних технологій.....	44
IX. Рекламно-інформаційна діяльність.....	46
X. Управління колективом та матеріально-технічна база	
Організація управління. Соціальний розвиток колективу.....	47
Додатки:	
Видавнича діяльність (додаток №1).....	48
Заходи в рамках проекту «Файне єднає» (додаток №1).....	
Заходи у співпраці зі «Спілкою української молоді» (додаток №3).....	50
Скорочення, вживані в тексті.....	61

I. Основні напрямки роботи бібліотеки у 2017 році

У 2017 році діяльність Тернопільської обласної бібліотеки для дітей була спрямована на:

- дотримання Законів України «Про культуру», «Про бібліотеки і бібліотечну справу»;
- виконання Указу Президента України №334/2015 від 12 червня 2015 року «Про заходи щодо поліпшення національно-патріотичного виховання дітей та молоді»;
- задоволення інформаційно-бібліографічних запитів читачів на друковані видання;
- забезпечення вільного доступу користувачів до світових інформаційних ресурсів через мережу інтернет;
- національно-патріотичне виховання дітей та підлітків;
- виховання дитини – громадянина України;
- розвиток гармонійної особистості;
- сприяння процесам соціалізації підростаючого покоління;
- розкриттю творчого потенціалу дітей та підлітків.

Максимум зусиль було направлено на реалізацію Всеукраїнських, обласних, власних цільових програм та проектів, удосконалення бібліотечних послуг, координацію діяльності бібліотеки з органами влади, установами, громадськими організаціями, що працюють з дітьми та підлітками, залучення їх до участі у заходах.

У 2017 році бібліотека реалізувала низку творчих акцій, програм та проектів. Постійно в центрі уваги була робота з відродження сімейного читання та організації дозвілля дітей та підлітків. Особлива увага приділялась роботі із соціально-незахищеними дітьми та сім'ями, які опинились у скрутній життєвій ситуації, про що свідчить активна робота з реалізації проектів «Поглянь у майбутнє», «Файне єднає». У звітному році продовжено роботу проекту «Бібліомістечко», «Від малюка до школяра».

У 2017 році проводилось систематичне оновлення інформації та відкриття нових рубрик на сайті бібліотеки, що дозволило вийти на високу рейтингову позицію відвідуваності серед сайтів України.

У звітному році суттєво покращено матеріально-технічну базу бібліотеки, зокрема, зроблено капітальний ремонт підвального приміщення відділу книгозберігання, встановлено 20 енергозберігаючих вікон, придбано нові кафедри та столи у читальному залі.

Колектив бібліотеки доклав усіх зусиль для реалізації основної мети діяльності бібліотеки – задоволення інформаційних потреб юних читачів, їх запитів у сфері навчання, самоосвіти, організації дозвілля користувачів-дітей.

Основні цифрові показники діяльності

Таблиця № 1.

№ п/п	Показники роботи	План на 2017 рік	Виконання у 2017 р.
1.	Фонд бібліотеки		
	Всього:	113 388	113 059
	в т.ч. книги	93 628	93 452
	журнали	17 550	17 423
	газети	290	278
	електронні видання	60	46
	аудіовізуальні документи	1 860	1 860
2.	Поповнення фонду		
	Всього:	3 775	4 659
	в т. ч. книги	3 000	3 833
	журнали	750	812
	газети	11	14
	електронні видання	14	--
3.	Кількість користувачів		
	Всього:	13 720	13 808
	в т. ч. Інтернет-центр	655	661
	з них діти	590	
4.	Кількість користувачів згідно єдиної реєстрації	6 300	6 369
5.	Книговидача		
	Всього	213 500	213 525
	За мовами:		
	українською	203 900	203 989
	російською	9 300	9 203
	іншими мовами	300	333
	Читаність		15.5
	Обертаність		1.9
6.	Відвідування		
	Всього по бібліотеці	100 000	99 453
	в т.ч. Інтернет центр	4 310	4 760
7.	Відвідування веб-сайту	190 000	148 080
8.	Відвідування масових заходів	6 140	6 461

У 2017 році працівниками бібліотеки обслужено користувачів – 13 808.

Згідно єдиної реєстрації кількість користувачів становить – 6 369

Кількісний склад зареєстрованих користувачів за віком:

До 7 років – **1206**

Від 7 до 15 років – **4 128**

Від 15 до 18 років – **457**

Від 18 до 22 років – **125**

Від 22 до 60 років – **453**

Кількість відвідувань бібліотеки – 100 326

Кількість відвідувань масових заходів – **6 461**

Кількість звернень на веб-сайт – **148 385**

Кількість заходів в межах бібліотеки – **257**

Кількість заходів за межами бібліотеки – **40**

Кількість учасників заходів в межах бібліотеки – **4 379**

Кількість учасників заходів за межами бібліотеки – **2 082**

Книговидача всього – 213 525

у т. ч. за видами видань:

- книги – **92 035**

- періодичні видання – **121 388**

- електронні видання – **102**

у т. ч. за мовами:

українською – **203 989**

російською – **9 203**

іншими мовами – **333**

видано літератури за галузями знань

- суспільно-політична – **18 046**
- природничо-наукова – **21 071**
- техніка, сільське господарство – **11 066**
- мистецтво, фізкультура і спорт – **10 083**
- мовознавство, літературознавство – **11 818**
- художня література – **58 306**
- дитяча література – **15 294**
- інші відділи – **67 841**

У т. ч. видано прим. дітям до 15 років усього – 149 789

у т. ч. за видами видань:

- книги – **68 590**

- періодичні видання – **81 154**

- електронні видання – **45**

У т. ч. за мовами:

українською – **143 989**, російською – **5 571**, іншими мовами – **229**.

II. Обслуговування користувачів в Обласній бібліотеці для дітей

Соціокультурна діяльність бібліотеки впродовж 2017 року була направлена на сприяння навчальному та виховному процесу дітей дошкільного та шкільного віку, пошук та підтримку творчо-обдарованих дітей, профорієнтацію старшокласників, соціальну адаптацію ВПО, які проживають на території м. Тернополя, організацію роботи клубів та об'єднань за інтересами, надання консультативно-інформаційних послуг, на відзначення історичних та літературних дат до яких працівниками організовано 85 книжково-ілюстративних виставки та полиці, проведено майже 300 масових заходів та екскурсій, які відвідали 6 460 дітей, підлітків та їх батьків.

Національно-патріотичне виховання. Українознавство.

На сучасному етапі розвитку України виникає особлива необхідність проведення різноманітних заходів, спрямованих на формування громадянської свідомості молодого покоління, виховання почуття гордості та вдячності до своєї держави, свого народу, ознайомлення з минулим України, символікою нашої держави, з розмаїттям традицій та обрядів.

Зважаючи на те, що почуття патріотизму, національної приналежності й свідомості в першу чергу закладаються у родині, бібліотекарі ВО 1 – 4 кл. постійно підтримують тісний зв'язок з батьками, залучаючи їх до бібліотечних заходів. З нагоди **25-річчя затвердження Державного Прапора України** працівники відділу обслуговування дошкільників та учнів 1 – 4 класів спільно з Головним територіальним управлінням юстиції у Тернопільській області для батьків маленьких відвідувачів провели бесіду **«Жовто-блакитний колір нашої свободи»**.

До Дня пам'яті Героїв Крут у ВО 5 – 11 класів відбулася **година історії«Крути: і сум, і біль, і вічна слава»**. В ході заходу старшокласники дізнались про героїчний подвиг юнаків, що полягли за незалежність молоді Української держави на станції Крути. Перед школярами постала картина кривавої битви що відбулась 29 січня 1918 року. Більше документальних подробиць про ключові постаті, що творили цю сумну і героїчну сторінку нашої історії було представлено у відеоматеріалі **«Лист без конверта»**. Пам'ять учасників бою під Крутами школярі та бібліотекарі вшанували хвилиною мовчання.

Є дати, які укріплюють нації, виражають дух народу, символізують його славне минуле, сьогодення й майбутнє. До них, безсумнівно, відноситься і **День Незалежності України**. На передодні свята бібліотекарі ВО 1 – 4 кл. презентували **книжково-ілюстративну виставку «Велична і свята, ти наша мати Україно»**. У рамках проекту «Від малюка до школяра» для дітей 4-6 років проведено **віртуальну подорож «Мій край де я живу, Україною зову» та майстер-клас з виготовлення патріотичної закладки**. Для усіх відвідувачів бібліотеки було встановлено вільний мікрофон, де кожен мав можливість сформулювати власне визначення **«Хто такий патріот?»**. З особливими емоціями діти говорили про те, як і за що вони люблять свою Батьківщину.

Любов до рідної Батьківщини, любов до рідної мови, — поняття невіддільні.

З нагоди відзначення **Міжнародного дня рідної мови**, в читальній залі бібліотеки оформлено **книжково-ілюстративну виставку «Джерельно-світанкова українська рідна мова»**. Бібліотекар провела для читачів огляд літератури, представленої на виставці, ознайомила з історичними фактами заборони й переслідування української мови від середини XIX століття і до наших днів.

Яке значення має мова для кожного народу, чим особлива українська мова, про спорідненість її з іншими мовами дізнались учасники СУМівських сходин, присвячених Дню української писемності і мови. Суменята, брали участь у вікторині, переглядали тематичні відео та розгадували хитро-мудрий кросворд-пазл. Маленьким «бібліознайкам», учасникам **мовної гри «Скоромовки-спотиканки»**, найбільше сподобалось виконувати завдання на інтерактивній дошці, а також вимовляти веселі скоромовки, які сприяють розвитку правильної артикуляції та гарного мовлення.

Про непросту історію, словникове багатство, милозвучність «солов'їної» мови і чому потрібно плекати й берегти цей безцінний скарб, розповіла ведуча учасникам **поетично-пізнавального свята «Слово рідне, мудре і прадавнє»**, приуроченого **Дню української писемності та мови**. Юні патріоти зворушливо і щиро декламували віршовані рядки, у яких висловлювали любов та повагу до своєї мови. А витончена ліричність української природи розкрилась у піснях, присвячених Україні та рідній мові.

З нагоди відзначення **75-річчя створення УПА та року ОУН-УПА на Тернопільщині** відбувся **тематичний вечір «Слава і честь вам, борці за свободу»**. Працівники ВО 5 – 11 кл. продемонстрували учасникам заходу цікавий відеоматеріал про створення Армії нескорених та її славних провідників, подвиги і неймовірні втрати, яких зазнала Україна у боротьбі за свою незалежність. Надзвичайне враження на гімназистів справила розповідь Ігоря Андрійовича Олещука – наймолодшого архівіста тернопільського осередку УПА, а згодом – в'язня воркутинських таборів. Зі скарбнички власних спогадів і припорошених скрижалей історії боротьби ОУН-УПА, він обирав найцінніші, найдостовірніші факти і щедро ділився ними з аудиторією.

Про страшні події та причини найжахливішої трагедії тридцятих років XX століття, про горе та страждання, які вони принесли нашому народу, згадували бібліотекарі та учні 10-Б класу Української гімназії ім. І. Франка під час заходу **«Голодний смерч над Україною»**, пруроченому **Дню пам'яті жертв голодомору в Україні**. Про масштаби трагедії та детальний перебіг подій того часу учасникам було продемонстровано слайд-презентацію «Голодомор 1932-1933 років - геноцид українського народу» та документальний фільм «Невідома Україна. Великий злам».

День Збройних Сил України – свято великої гордості за наших героїв і невимовного смутку за тих, хто загинув, захищаючи рідну землю. До Дня Збройних Сил України для наймолодших читачів бібліотеки проведено **годину юних патріотів «Будемо, друзі, підростати; рідну землю захищати»**.

З метою популяризації серед дітей патріотичних настроїв та любові до Батьківщини у ВО 1 – 4 кл. відбулася **година позакласного читання**

«Сторінками історії України», в ході якої бібліотекарі познайомили присутніх з художніми творами, з яких можна дізнатись про історію та сьогодення України.

Також, з нагоди відзначення державних свят та історичних дат у залах бібліотеки було оформлено низку книжково-ілюстративних виставок патріотичного спрямування:

- «Хай квітне у віках Соборна Україна»** (до Дня Соборності України);
- «І зупинилось серце молоде, щоб вічно билось серце України»** (до Дня вшанування *«Небесної сотні»*);
- «Вогонь війни у пам'яті людей»** (до Дня пам'яті та примирення);
- «Знайома і незнайома Європа»**(до Дня Європи);
- «Щоб ніколи світанки не здригались від слова війна»** (до Дня скорботи і вшанування пам'яті жертв війни в Україні);
- «Конституція – гарант нашої держави»** (до Дня Конституції України);
- **«Провідник української нації»** (до 110 – річниці від дня народження українського політичного і військового діяча Романа Шухевича);
- «Розквітай, моя ти, Україно»** (до Дня Незалежності);
- «Хай буде мир віднині і довіку!»** (до Міжнародного Дня миру);
- «В серцях несемо вдячності немало всім тим, хто землю боронить»** (до Дня захисника України);
- **«ЗУНР: звитяга, трагедія, подвиг...»**(до річниці утворення ЗУНР);
- **«Україна гідна свободи»** (до Дня гідності і свободи).

Краєзнавство

Щоб по-справжньому любити рідний край, необхідно, поважати народні традиції та звичаї, вивчати його історію, знайомитись із сьогоденням краю, творчістю видатних людей та місцевих письменників. Тому, в організації роботи бібліотеки важливе місце займає краєзнавча робота. З цією метою багато років у відділі обслуговування учнів 5–11 класів діє клуб **«Ріднокрай»**, в рамках якого було проведено ряд заходів.

З нагоди 125 річниці від дня народження відомого українського церковного та громадського діяча Йосипа Сліпого у ВО 5 – 11 кл. відбулась година духовності **«Патріарх Йосиф сліпий – подвижник духу і віри»**, учасниками якої стали вихованці Української гімназії ім. Івана Франка. Бібліотекар ознайомила присутніх з біографією Йосифа Сліпого, запросила переглянути відео-презентацію про життя та діяльність Владика. Крім того, учасники заходу мали унікальну нагоду поспілкуватись зі студентами Тернопільської вищої духовної семінарії ім. Патріарха Йосифа Сліпого. Семінаристи Віталій та Павло розповіли школярам багато цікавих фактів з життя священнослужителя, зупиняючись детальніше на його юнацьких роках, які минали в Українській гімназії ім. Івана Франка. Старшокласники з захопленням слухали гостей, адже саме в стінах їхньої нинішньої «альма-матер» майбутній єпископ робив перші наукові відкриття, а також обрав покликання, якому залишився вірним до останніх днів свого життя.

Відзначаючи 145-ту річницю від дня народження Б. Лепкого, у ВО 5 – 11 кл. було проведено літературно-поетичну годину **«Богдан Лепкий: поклик рідної землі»** для учнів 6-В класу школи-колегіуму ім. Н.Яремчука. Доля щедро

обдарувала талантом Богдана Лепкого і він не змарнував його, залишивши нам багату спадщину, як поет, літературознавець, видавець, художник, перекладач, мистецтвознавець. Учасники заходу детально ознайомилися з біографією письменника, дізналися цікаві факти з його життя та творчості. У виконанні дітей прозвучали поезії Богдана Лепкого і, зокрема, його відома пісня «**Журавлі**». Перегляд слайд-презентації про життя і творчість Богдана Лепкого, огляд книжкової виставки, стали свідченням великої творчої спадщини відомого земляка.

Міжнародний проект «Ми – українці. Я і ти!», який започаткував викладач міжшкільних пунктів вивчення української мови Петро Табака у польських містах Лідзбарк Вармінський, Добре Місто та Свйонтки продовжує об'єднувати українську діаспору в різних куточках світу. Тернопільська обласна бібліотека для дітей з радістю долучилася до даного проекту, адже наш край дуже багатий на різноманітні традиції, історичні та туристичні маршрути, які будуть цікаві гостям нашого краю. У тому, що мандрувати Тернопільщиною легко і надзвичайно приємно переконались учасники **бібліоподорожі «Файне місто Тернопіль»**, яка відбулась між Тернопільською обласною бібліотекою для дітей та юними мешканцями польського міста Лідзбарк Вармінський. Наша «бібліогід» познайомила віртуальних гостей з неповторними «родзинками» міста Тернопіль, розповіла найцікавіші факти з історії минувшини та сучасності.

Наступна зустріч відбулася з жителями польського міста Свйонтки, які здійснили он-лайн **етномандрівку «Наш край такий багатий на красу»**. В режимі скайп-мосту бібліотекар ознайомила віртуальних мандрівників з численними родзинками славного Тернопілля. Перед учасниками заходу постали горді замки і неприступні фортеці, величні храми й кучеряві сквери, якими славиться і пишається Тернопільщина. Наприкінці мандрівки ведуча запросила співрозмовників із сусідньої Польщі неодмінно завітати до файного міста і на власні очі переконатись в його унікальності.

Літературне краєзнавство посідає чільне місце в комплексі краєзнавчої роботи. Тернопільщина щедра на літературні таланти, на її теренах проживають, працюють, творять відомі поети, письменники, журналісти. Багато з них пишуть не тільки для дорослого читача, а й для дітей. Тому, вже декілька років у бібліотеці діє **клуб «Літературні посиденьки»**, в рамках якого у звітному році відбулась низка заходів, зокрема, у ВО 1 – 4 кл. проведено творчі зустрічі з:

- **Іриною Дем'яною** – авторкою чудових творів для дорослих та дітей краєзнавцем, редактором, членом НСЖУ, НСПУ, Лауреатом премій ім. Іванни Блажкевич та ім. Михайла Дубова;
- **Ольгою Атаманчук** – талановитою письменницею, членом НСПУ;
- **Віктором Насипаним** – автором ліричних та гумористичних творів;
- **Іриною Мацко** – авторкою багатьох творів для дітей і дорослих, видавцем та художником.

З метою вшанування пам'яті нашого земляка, чудового поета, талановитого журналіста **Ярослава Бензи** та ознайомлення юних читачів з його творчістю, відбулась презентація книги під співучою назвою «**Абомовня**», яка зовсім нещодавно вийшла з друку у видавництві «Навчальна книга – Богдан», але вже здобула масу прихильників серед книголюбів і поціновувачів вишуканого

українського слова. Він несподівано пішов з життя, але залишив у спадок своїм «улюбленим читайликам» надзвичайно цінний скарб – абетку в іменах для дітей. На зустріч з читачами завітав друг та колега Ярослава Бензи, упорядник «Абомовні» **заслужений журналіст України Євген Баров**. Пан Євген гостинно «запросив» усіх присутніх у свої спогади, в яких Ярослав Бенза постає світлою, щирою і талановитою людиною, абсолютно закоханою у все українське, а особливо – рідну мову. Вся бесіда була щедро «пересипана» віршами Я. Бензи, які поет мріяв упорядкувати і об'єднати у збірки.

В світлу травневу днину читальна зала нашої бібліотеки сяяла не лише від сонячного проміння, але й від зіркового товариства, яке зібралось на **ювілейну імпрезу «Дарує квітець дні мені на щастя»**, аби привітати чудову тернопільську поетесу **Ганну Костів-Гуску**. Творче подружжя з Борщова Петро та Марія Довгошиї, журналісти Галина Вандзеляк та Валентина Семеняк, режисер Орест Савка, красналиця Михайло Ониськів, мовознавець Марія Крупа, діти та внуки Ганни Михайлівни. І це ще не повний перелік шанованих людей, які взяли участь у заході, аби віддати належне цій талановитій, багатогранній і надзвичайно працьовитій жінці. Під час заходу п. Ганна презентувала свою нову **книгу «Знайде тут прихисток душа»**, а працівники інформаційно-бібліографічного відділу бібліотеки продемонстрували ще «гарячий» **бібліографічний покажчик «Доки любити – доки жити»**. Найдорожчим подарунком для пані Ганни стали авторські вірші та пісні, що прозвучали у виконанні юних прихильників творчості - восьмикласників ЗОШ №3 та улюблених онуків Андрія та Олега.

Сама Ганна Михайлівна була надзвичайно вражена увагою та високим професіоналізмом бібліотекарів, які створили чудове бібліографічне видання і на гідному рівні презентували «плоди» її багаторічної літературної праці. На завершення директор Тернопільської обласної бібліотеки для дітей Надія Новіцька подякувала мисткині за безцінний внесок у розвиток культури та літератури краю, а також вручила вітальний лист на згадку про ювілейний захід у книгозбірні.

Також, у ВО 5 – 11 класів організовано серію книжково-ілюстративних виставок **«Письменники – ювіляри нашого краю»**:

- **«Поезія – з глибини серця і душі»** (до 70-річчя від дня народження поетеси *Г. Костів-Гуски*)
- **«Король красного письменства з Волині»**(до 65-річчя від дня народження українського письменника *Б. Мельничука*)
- **«Едельвейсом зійду на світанку»**(до 70-річчя від дня народження поета, журналіста *Я. Сачка*)

В рамках соціокультурного проекту «Вся Україна читає дітям» до бібліотеки на **поетичну годину «Все, що душа довірила словам»** завітав наш земляк Володимир Барна – український поет, журналіст, громадський діяч, публіцист, літературознавець, перекладач. Присутні на заході учні 10-Б класу Української гімназії імені І. Франка та працівники бібліотеки були приємно вражені цікавим діалогом з поетом. А також, п. Володимир мав нагоду прослухати свою поезію у виконанні бібліотекарів та гімназистів, які досить вдало підібрали твори і професійно декламували їх.

Напередодні Всесвітнього дня письменника, в рамках клубу «Літературні посиденьки» відбулась **творча зустріч** з тернопільською письменницею, краєзнавцем, редактором **Іриною Дем'яною**. Учасниками заходу стали молодші школярі та поціновувачі таланту мисткині, яка є автором низки чудових творів як для дорослих, так і для малечі. Письменниця поділилась з школяриками таємницями власної авторської майстерні. Приємною несподіванкою для Ірини Володимирівни стало те, що діти декламували на пам'ять її власні вірші, а також ставили безліч цікавих питань про творчість та особисте життя.

Духовне становлення особистості. Народознавство.

Формування всебічно розвиненої особистості неможливе без відродження духовності, без виховання у дітей високих моральних і духовних цінностей.

Уявити історію нашого народу без столітніх традицій, обрядів, світу вірувань і фольклору не можливо. Із далеких віків прийшли до нас звичаї колядувати, щедрувати, засівати новорічним зерном на щастя, на долю, світле майбутнє.

Питання відродження духовності в сьогоденних умовах набувають особливої актуальності. Реалізація цього процесу у бібліотеці відбувається через проведення різноманітних пізнавальних заходів.

Зимова пора багата на новорічно-різдвяні свята. Наша книгозбірня запросила до себе читачів і користувачів на різноманітні заходи під час зимових канікул.

Зокрема, працівники бібліотеки оформили **книжково-ілюстративні виставки, виставки-інсталяції, тематичні полиці:**

- «**Зійшла зоря над Вефліємом**» (ВО 1 – 4 кл.);
- «**Сяйво Великодньої писанки**» (ВО 1 – 4 кл.);
- «**Різдвяною стежкою до щастя і добра**» (ВО 5 – 11 кл.).

Також, «новаки» (нові учасники) з виховником Національної скаутівської організації «Пласт» та інші читачі «мандрували» різними країнами світу і знайомилися з різдвяними та новорічними традиціями під час **відеомандрівки «По всьому світу стала новина»**.

Разом із бібліотекарями діти «побували» у Франції, де й «скуштували» «різдвяне поліно» (рулет з кремом, политий шоколадом), а також за традицією отримали під ялинку шоколад. В Сполучених Штатах Америки наших мандрівників «очікував» урочистий обід з індичкою під супровід різдвяних піснеспівів. Разом з австралійцями на пляжі (бо ж у них літо!) «готували» гриль-страви з морепродуктів та «обмінювалися» подарунками. В компанії гостинних грузинів «приймали участь» у «хресному поході» під назвою Аліло – несли блага вістку про народження Спасителя, співаючи різдвяні гімни. Учасники заходів переконались, що світові різдвяні традиції різноманітні. Але Різдво Христове в Україні – незабутнє. Наші традиції багаті, веселі, неповторні.

Новорічні свята не менш цікаві у всьому світі. Під час **інформсеансу «Новий рік мандрує світом»** діти дізналися, що офіційно у світі зустрічають новий рік в ніч з 31 грудня на 1 січня. Але в багатьох країнах (особливо азійських) це свято визначається за місячним календарем і воно приходить в різні пори: і в лютому, і в квітні, і у вересні. Але одне спільне в усіх народів: треба подякувати року старому за те, що було добре, і закликати до себе новий. А роблять це по-різному. Шотландці в новорічну ніч дивляться на вогонь

в каміні, подумки спалюючи негаразди минулого року, мовчки відкривають двері опівночі, щоб випустити старий і запросити новий рік. А от кубинці наповнюють посуд водою, щоб під бій курантів вилити її через вікно, омивши шлях новому року. Італійці напередодні звільняються від всякого мотлоху: старі меблі, посуд, одяг викидають через вікно. Англійці зустрічають це свято гучним дзвоном. Японці обов'язково в новому одязі і сміючись вітають прихід нового року. А от в Іспанії існує традиція встигнути з'їсти 12 виноградин – по одній на кожен удар курантів, це забезпечить добробут і здоров'я у Новому році. Крім того під час новорічної вікторини діти мали нагоду познайомитись з численними побратимами Діда Мороза: із Санта-Клаусом, Пер-Ноелем, Баббо-Натале, Зюзюю, Йоулуппукі, Святим Ніколаєм та іншими казковими персонажами. На завершення переглянули презентацію «Найцікавіші ялинки світу». Цей традиційний новорічний атрибут різний в багатьох країнах. Але тим і цікавий. Виявилося, що шоколадна ялинка теж існує. І саме її «смачні гілочки» скуштували наші пластуни і читачі, отримавши від бібліотекарів смачні шоколадки. А завершили ми наше свято українською різдвяною піснею «Добрий вечір тобі, пане господарю», щирими побажаннями добра, здоров'я і любові на весь рік.

Про історичні витоки народних свят, традиційних ритуалів та обрядів зимового циклу дізнались наймолодші читачі, які взяли участь у **віртуальній мандрівці «Добрі свята приходять у дім»**. Юні «мандрівники» із захопленням слухали розповідь ведучої про те, чим особливе кожне свято зимового циклу, а також ділились історіями про звичаї та обряди своїх родин. Зокрема, найтаємничішим «ритуалом» Різдвяних свят дітки вважають Святу вечерю, а найвеселішим – обряд колядування. На завершення – малеча переглянула цікавий мультфільм на різдвяну тематику.

Як народився Христос і що відчували люди й тварини, які стали свідками народження Месії? Пережити велику **різдвяну історію** спробували наймолодші учасники **Спілки Української Молоді**. З допомогою виховників «суменята» пригадали обставини, за яких народився Ісус, після чого дітки спробували уявити себе на місці головних героїв тої надзвичайної події, передати емоції Богородиці, Йосипа, славних царів, убогих пастушків і навіть маленьких ягнят, які зігрівали немовля вовною і теплим диханням, розуміючи що перед ними – Володар усього світу. На довершення цієї чудової різдвяної історії, «суменята» переглянули мультфільм «Народження Спасителя».

Працівники сектору естетичного виховання організували для відвідувачів бібліотеки **різдвяні читання «Веселих свят!»**, за книгою братів Капранових. Ознайомившись зі змістом книги, діти дізналися багато цікавого про головні українські свята новорічно-різдвяного циклу – історію, традиції, прикмети. А ще, відгадували загадки, грали ігри, співали колядки та обговорювали святкові страви, пригадали чим та як прикрашали свої оселі бабусі й дідусі. Діти із захопленням розповідали про дідухів, різдвяних «павуків» та обов'язковий атрибут колядницької ватаги – восьмикутну зірку. Тож, перегорнувши сторінки книги, всі були переконані, що вона навчить святкувати українські свята по-сучасному і водночас так, як це робили наші пращури.

Кожен хоче прикрасити свою оселю гарними виробами. Сьогодні особливо популярними стають іграшки виготовлені власними руками, тому, керівник

гуртка «Весела майстерня» Ольга Карпич зібрала своїх веселих майстрів та запропонувала взяти участь у **майстер-класі** «Різдяна зірка із соломи». Рецепт виготовлення нехитрий: соломка, ножиці, нитки, гарний настрій і бажання творити власноруч. Діти, дотримуючись чітких рекомендацій бібліотекаря, старанно зв'язували соломинки в зірочки. На завершення, за традицією, усі з великим задоволенням фотографувалися з своїми виробами та несли свою ексклюзивну зірочку додому.

Великдень – найбільше релігійне весняне свято, яке у народному уявленні є символом оновлення землі та природи. Щоб познайомити читачів з історією, традиціями та обрядами відзначення великого дня – Воскресіння Христового, у відділі обслуговування учнів 5–11 класів було проведено огляд **книжково-ілюстративної виставки** «Христос воскрес! Великий день надії і чудес», а працівники ВО 1 – 4 кл. провели для читачів **народознавчу мандрівку** «Верба красна розцвітає, про Великдень сповіщає» та **майстер-клас** з виготовлення «Диво-писаночки» для святкового кошика.

Чи бачив хто коли таку писаночку, яка б мала різнокольорові крильця, крихітні лапки та ще й лагідну ширу усмішку? Саме таке маленьке великоднє диво виготовили наші «читайлики», які взяли участь у **майстер-класі із декорування пасхальних яєць** «Котилася писаночка». З допомогою бібліотекаря та власної фантазії, дітки розфарбували та викроїли потрібні деталі, після чого наклеїли їх на яйце-заготовку. А щоб метелику-писанці було зручно «подорожувати» містом, умільці змайстрували ще й кошика.

Темі Великодніх свят були приурочені і **сходини учасників Спілки української молоді**. Виховники ознайомили діток з віруваннями і традиціями українського народу, пов'язаними зі святом Паски. Море позитивних емоцій дітворі приніс танок «Подоряночка», а також мультфільм «Загублена Писанка».

Берегинею кожного роду, кожної сім'ї є мудра Жінка – матір. Для кожного з нас саме її образ є найріднішим, найближчим, найкращим, найдорожчим. А наша любов до Матері – безмежна та вічна! Щороку в другу неділю травня ми відзначаємо ніжне і зворушливе свято – **День матері**. В цей день всі славлять жінку, говорять теплі й приємні слова, дарують квіти, листівки, подарунки. З нагоди свята працівники ВО 5 – 11 кл. організували книжково-ілюстративну виставку «**У віках живе крилате, благословенне слово – Мати**», у ВО 1 – 4 кл. проведено майстер-клас по виготовленню **об'ємної аплікації** «**Квіти для матусі**». Маленькі умільці зробили неперевершені квіткові композиції, якими привітали своїх найдорожчих жінок зі святом ніжності, любові і добра. Працівники сектору мистецтв разом з учасниками **майстер-класу** «**Подарую матусі я квіти**» виготовляли 3D-листівку в техніці аплікація, а у ВО 5 – 11 кл. проведено огляд літератури, представленої на **книжково-ілюстративній виставці** «**У віках живе крилате благословенне слово – Мати**». Усі присутні ознайомились з історією виникнення цього свята, вшановували найдорожчих жінок прекрасними віршованими рядками, поділились власними розповідями про святу і жертвовну материнську любов.

Наймолодші тернопільяни заздалегідь готуються до найулюбленішого свята – дня Святого Миколая. Тому, бібліотекарі ВО 1 – 4 кл. вирішили посприяти їм у цьому і підготували для своїх читачів **мультимедійну відео-подорож** «**Всі**

чекають виглядають Чудотворця Миколая». Учасники заходу переглянули цікавий відеоматеріал та послушали легенду про життя та благодійні вчинки звичайного чоловіка, який добродієм і праведним життям заслужив у Бога і в людей особливої шани – називатися Святим. По закінченню «подорожі», діти написали листи до Святого Миколая, у яких обіцяли Чудотворцю бути слухняними, а також оглянули книжково-ілюстративну виставку **«Перша зіронька горить, Миколай до нас спішить!».**

Мрії збуваються! Саме в День Святого Миколая у святковій залі ВО 1 – 4 кл. зібрались маленькі читачі з тимчасово окупованих територій України та малозабезпечених сімей. Вони одержали чудові подарунки від помічників доброго і щедрого Чудотворця: представників Благодійного фонду «Апостол», учасників благодійної акції «Іскра милосердя», соціальної крамнички «ОдежиНа», а також від Міжнародної організації з міграції. Поспілкуватись з дітками і розповісти їм про благодіяння Святого Миколая прийшов священнослужитель тернопільського Храму Матері Божої Неустанної Помочі – отець Мар'ян. Учасники дійства захоплено слухали розповідь священника, адже дехто з присутніх чи не вперше дізнався про це особливе українське свято і про чудові традиції, пов'язані з ним. Та найбільше дітворі сподобалась традиція отримувати подарунки, а особливо з рук самого Святого Миколая!

Популяризація природничої літератури. Екологічне виховання.

Розуміти, любити і берегти природу діти вчаться змалку. Одним з важливих завдань діяльності бібліотеки є популяризація природничо-екологічних знань. З цією метою бібліотекарі залучають відвідувачів до участі у заходах, які допоможуть їм стати справжніми захисниками природи. Зокрема, у ВО 1 – 4 кл. відбувся цикл заходів **«У різні пори року приваблива земля»**, до якого увійшли:

- **презентації книжково-ілюстративних виставок** «Вдягла весна березові сережки», «Літо, літечко прийшло і тепло всім принесло», «Осінь пишна і багата, заглядає в кожну хату», «Все зима запорошила, запушила, замела»;
- **природознавчі мандрівки** «Чому рипить сніжок», «А вже весна у двері стука», «Хто в лісі живе», «Красуня осінь до малят прийшла».

Щороку, в третю суботу квітня, коли наша прекрасна Земля готується до весняного оновлення, усе свідоме громадянство відзначає **День довкілля**. З цієї нагоди, у відділі обслуговування учнів 5-11 класів проведено огляд **виставки-роздуму «Людина і природа: гармонія чи трагедія»**. Дана виставка містила чимало літератури про те, як потрібно берегти, охороняти і збагачувати світ живої природи. Ці знання стануть у пригоді усім тим, хто бачить нашу країну сильною, багатою і квітучою державою, сприятимуть популяризації бережливого ставлення до навколишнього середовища, вихованню любові до рідної землі.

Минула 31 річниця від того дня, коли в нашу сонячну і квітучу Україну увірвалось велике лихо, накривши чорним смертельним крилом й інші країни. Нечуваної сили атомний вибух забрав молоді людські життя, посіяв розпач і страх в затишних оселях, відкинув стареньке поліське місто Чорнобиль на одну сходинку з сумнозвісними Хіросімою і Нагасакі. Про трагічні наслідки найбільшої аварії в історії нашої держави, хронологію подій того дня, а також про гірке і довге відлуння радіаційної атаки користувачі нашої бібліотеки дізналися з

літератури представленої на **книжково-ілюстративній виставці «Чорнобиль – біль душі»**.

Всесвітня павутина. Здається, без неї сучасний світ перестане існувати. Але чи так це? І як знайти ту золоту середину, щоб отримати від інтернету максимальну користь, не нашкодити собі та іншим. Саме цій проблемі, до Дня безпечного інтернету в Україні, було присвячено **урок-бесіду «Мій безпечний інтернет»**, який провела для наших читачів керівник ГО «Інформаційно-правовий центр «Права людини», офіційний представник Національного комітету Дня безпечного інтернету в Україні Олександра Гриньків. Під час заходу молодші школярі були ознайомлені з принципами роботи інтернет-мережі, дізнались про часові межі перебування в віртуальному просторі, а також вивчили основні правила поведінки та спілкування. Крім того, Олександра Олексіївна поінформувала учнів про те, як потрібно поводитись в соціальних мережах, а саме: не повідомляти широкому загалу особистих даних, не виставляти фото з описом місцезнаходження, вимкнути геолокацію. На завершення учасники заходу переглянули серію відеороликів повчального змісту, а також отримали домашнє завдання – написати лист другу про безпеку в інтернеті. А для дітей старшого шкільного віку проведено **годину-застереження на тему «Безпека в мережі»**. Серед найбільш поширених «онлайн-загроз», з якими ризикує зустрітись підліток є шахрайство з метою отримання особистої інформації для злочинного використання. Олександра Гриньків також назвала психологічні симптоми інтернет-залежності, а саме: гарне самопочуття під час роботи за комп'ютером, неможливість зупинитися, постійне збільшення кількості часу перебування в інтернеті, відчуття тривоги і роздратування в період перебування поза мережею, проблеми з навчанням та інші. А от наслідками такого «захоплення» можуть бути: головний біль, біль у спині, сухість в очах, нерегулярне харчування, порушення сну і навіть психічні розлади. Отож, усім слід задуматись над тим, як зробити перебування в інтернеті максимально корисним і безпечним.

За організацію та проведення заходів з популяризації знань про безпечний інтернет Тернопільська обласна бібліотека для дітей отримала відзнаку – електронний бейдж від Національного комітету Дня безпечного Інтернету в Україні.

Формування здорового способу життя

У переддень Всесвітнього дня здоров'я в рамках програми «Наше здоров'я в наших руках» працівники ВО 1 – 4 кл. організували для юних читачів **годину здоров'я «Світ чудовий, коли ти здоровий»**. Про здоров'я, як найцінніший скарб людини, а також про те, як берегти і примножувати це «багатство», школярикам розповіла лікар-методист КУ «Центр здоров'я» Ірина Гричук. Своєю думкою щодо здорового способу життя поділились і самі школярі. А щоб знання, отримані під час краще запам'ятались, діти переглянули мультфільми про особисту гігієну, розпорядок дня, свіже повітря із циклу «Азбука здоров'я»

З нагоди відзначення Всесвітнього дня без тютюну та з метою запобігання розповсюдженню серед підлітків такої згубної звички як тютюнопаління, для старшокласників було проведено **профілактичну бесіду «Здоровим у доросле життя»**. Фахову консультацію щодо шляхів вирішення цієї проблеми читачам

бібліотеки надав спеціаліст КУ «Центр здоров'я» Андрій Зарусінський. Зокрема, велике враження на дітей справило схематичне зображення клітини людського організму, у яку потрапляє нікотин, адже те що відбувається з часточкою нашого тіла в момент паління цигарки, можна порівняти з бомбою сповільненої дії, яка поступово, але систематично руйнує усе живе, що трапляється на її шляху. Сподіваємось, що така невимушена, але водночас дуже змістовна бесіда допоможе нашим юним «шукачам пригод» у боротьбі зі шкідливими звичками та у виборі правильних життєвих орієнтирів.

1 грудня відзначається Всесвітній день профілактики та боротьби зі СНІДом, який є однією з найбільших проблем XXI століття. Щороку стрімко зростає кількість інфікованих і померлих від СНІДу людей, тому з метою профілактики поширення цієї страшної хвороби у ВО 5 – 11 кл. було проведено **урок – застереження «Знаємо більше, переможемо швидше»**. Бібліотекар ознайомила присутніх із поняттями СНІД та ВІЛ, історією виникнення та шляхами передачі, з інформацією про поширення СНІДу на території України і нашої області зокрема, про відомих людей, які померли від СНІДу. На завершення заходу було проведено вікторину **«Що ми знаємо про СНІД»**.

Морально-правова освіта дітей та підлітків. **Виховання толерантності.**

У вихованих дітей в житті низка переваг: щось таке у них є, що приваблює й утримує людей. Вони набагато вільніше почуваються у суспільстві, легше справляються з новими і навіть незручними ситуаціями, виростають чуйними до потреб і почуттів інших. Щоб допомогти батькам виховати у дітей ці якості у ВО 1 – 4 кл. діє **«Школа етикету для маленьких»**, в рамках якої відбулися наступні заходи: **огляд книжкової виставки «Секрети твого успіху»**, **рольова гра «Як слово наше відгукнеться»**, **урок хороших манер «Завітаймо до ввічливості»**, **морально-етична бесіда «Я і мій характер»**, **дитячі посиденьки «Гостинні господарі, ввічливі гості»**. В ході занять діти знайомились з нормами етикету, навчались правил гарної поведінки за столом, в гостях, правил хорошої дружби та правил ввічливості.

Щороку, в перший день літа, відзначається **Міжнародний день захисту дітей**. Чарівний, світлий і ні з чим незрівнянний світ дитинства, країни доброти, сміху і радості, безмежного і безтурботного щастя, звідки усі ми родом.

Святкове дійство «Зростаємо під сонцем України» розпочалось яскравою концертно-розважальною програмою просто неба. Розмаїттям книжкових цікавинок та творчих шедеврів здивувала тернополян головна дитяча книгозбірня області. Учні ближніх шкіл, читачі, малеча у супроводі матерів та звичайні тернополяни зібрались на невеличкому бібліотечному майданчику, аби в дружньому колі відзначити свято щасливого дитинства. На відкритті святкового дійства гарний настрій гостей творили юні таланти Тернопільської музичної школи №1, які «подарували» присутнім неперевершені вокальні, поетичні та музичні номери. Ще не стихли пісень дзвінки голоси і мрійливе соло скрипки, як захоплений зір вже зупинився на колоритних експозиціях, створених дбайливими руками бібліотекарів. На різноманітних столиках, полицях, стелажах зручно розмістились новинки книжкового світу, пригодницька література для літнього

читання, а також довершені творчі роботи вихованців Тернопільського центру науково-технічної творчості школярів та учнівської молоді. Не менш талановиті праці юних мешканців «файного міста» були представлені в Інтернет-центрі бібліотеки. Там усі бажаючі мали можливість роздивитись та оцінити оригінальні вироби з тканини, соломи та бісеру, виготовлені гуртківцями студій «Фітодизайн» та «Чарівні руки».

Жодного шансу нудзї не залишили непосидючі учасники ігрової каруселі, для яких волонтери Клубу соціальних ініціатив та волонтерства ТНПУ ім. В Гнатюка організували веселі літні забави. Критеріями оцінювання ігор та естафет були не лише сила і спритність учасників, але й інтелектуальний потенціал, знання культури та літератури рідного краю.

Крім того, для наймолодших тернополян бібліотекарі організували **вуличну акцію «Міняю кульку на віршик»**. З великим задоволенням діти розповідали вірші і отримували в подарунок яскраві різнокольорові кульки.

З юридичним контекстом Дня захисту дітей всіх охочих знайомили представники ГО «Інформаційно-правовий центр «Права людини» в ході **інформаційно-дозвілєвої програми «Мирна країна – щаслива дитина» та правознавчої мандрівки «Дітям – щасливе дитинство»**. Юні «мандрівники» дивились цікаву мультимедійну презентацію про захист прав і свобод дитини в Україні та світі й розмірковували над питаннями інтерактивної вікторини. За правильні відповіді діти отримували солодкі призи та стильні аксесуари з номером телефону гарячої лінії правозахисного центру Ла Страда. Та сюрпризи на цьому не закінчились. В рамках інформаційно-дозвілєвої програми відбулось вручення подяк партнерам бібліотеки з проведення просвітницьких заходів, які зробили вагомий внесок у розвиток правової держави. З нагоди дитячого свята вікна-вітрини нашої книгозбірні прикрасила яскрава **виставка фоторобіт** вихованців Тернопільського обласного центру науково-технічної творчості для школярів та учнівської молоді: «Світ очима дітей» та «Чим літо нас здивувало».

В рамках програми «...І діти мають права», учасники **пізнавальної ігротеки «Хай щастю дитини не буде кінця»** разом з бібліотекарем обговорювали таке важливе свято, як Всесвітній день дитини, що з року в рік відзначається 20 листопада. В ході заходу молодші школярі познайомились з літературою, представленою на **виставці-інсталяції «Права дитини у нашій країні»**, відгадували загадки, були учасниками інтерактивних ігор на мультимедійній дошці та KINEKT-майданчику. А оскільки головними символами цього свята є товариєцькість, любов і повага до ближнього, то було вирішено усім разом створити і відповідну емблему – яскравого «Метелика дружби».

Сьогодні питання морального та правового спрямування дуже актуальні серед підростаючого покоління. Останнім часом ми зустрічаємось з жахливими випадками проявів дитячої жорстокості, тому, такі почуття, як чуйність, людяність, доброта, дружба, любов та поважне ставлення до інших, потрібно виховувати у підростаючого покоління з дитинства. З цією метою другий рік поспіль у відділі проходять заходи в рамках **Програми правової освіти «Територія закону і права»**, зокрема:

- **правова гра «Великі права маленької дитини»** приурочена Дню прав людини відбулася у ВО 1 – 4 кл. Ведуча заходу, керівник ГО «ІПЦ «Права

людини» Олександра Гриньків, розповіла дітям, що вони, як і дорослі, також мають права, найважливіші з яких це: право на освіту, право на комфортне житло, право на спілкування, право на відпочинок та дозвілля і, звісно ж, – право на життя. Юні учасники заходу були надзвичайно активними, ставили безліч запитань тренеру, а також будували власні версії розвитку різноманітних ситуацій, у яких мало місце порушення прав людини. На завершення дітям було продемонстровано цікавий відеофільм про історію прав людини, а найкмітливіші учасники отримали призи. Захід проходив за фінансової підтримки МОМ в Україні та ЄС в межах проекту «Файне єднає».

- **«Знати, щоб не оступитись»** – під таким гаслом у відділі обслуговування учнів 5-11 класів пройшла **година спілкування**. На зустріч з читачами – учнями Української гімназії ім. Івана Франка завітала інспектор Тернопільського відділу поліції ГУНП в Тернопільській області Алла Мацієвська. Маючи величезний досвід роботи у сфері боротьби зі злочинністю серед дітей та підлітків, Алла Володимирівна навела багато прикладів правопорушень серед неповнолітніх, а також розповіла про плачевні наслідки такої необдуманого поведінки серед підлітків. Інспектор наголосила, що український закон є лояльним до підростаючого покоління, даючи можливість виправитись і надалі вести нормальний спосіб життя, проте кожен проступок може стати плямою на репутації не тільки того, хто вчинив злочин, але і на репутації батьків і принести моральну та матеріальну шкоду родині правопорушника.

- **вуличну акцію «Захисти себе від торгівлі людьми»** бібліотекарі спільно з ГО «Студентська ініціатива Тернополя» «Інформаційно-правовий центр «Права людини» організували з нагоди відзначення Європейського дня боротьби з торгівлею людьми. В цей день правники спільно з працівниками інформаційних та освітніх закладів організують для громадськості заходи, на яких обговорювались шляхи та можливості протидії цьому страшному злочину. Учасники акції дізнались про ризики туристичних подорожей, легальне працевлаштування і навчання за кордоном, а також про те, як захистити себе й своїх близьких від професійних «людоловів». В рамках акції всім перехожим було роздано буклети з телефонним номером національної гарячої лінії ГО «Ла Страда – Україна» – «386».

- **година права «Розпізнай небезпеку вчасно»**, під час якої бібліотекар ознайомила учнів 7-Б класу Української гімназії ім. Івана Франка з історією встановлення Дня боротьби з торгівлею людьми, а також навела статистичні дані жертв цього тяжкого злочину. Власну презентацію по даній темі школярам продемонстрував представник студентської ініціативи Тернополя «Наші права» Денис Луковицький. Завершився захід спільним переглядом документального фільму **«Життя на продаж»**, ведучою якого є переможниця «Євробачення – 2016», а за сумісництвом посол доброї волі ООН – Джамала.

Щороку, на початку грудня в нашій державі відзначається Всеукраїнський Тиждень права. В організації заходів в рамках Тижня нам посприяли наші партнери: ГО «Інформаційно – правовий центр «Права людини»» та студентська ініціатива Тернополя «Наші права», які надавали учасникам фахову юридичну підтримку.

Зокрема, для студентів Кооперативного коледжу і Тернопільського вищого професійного училища ресторанного сервісу і торгівлі проведено **відеолекторій «Знай свої права»**. Під час заходу студентам було продемонстровано фільм про історію прав людини, відомі постаті, які боролись за рівність прав і свобод усіх мешканців планети Земля. Ознайомившись з цікавою та корисною інформацією з питань прав людини, молоді люди мали можливість подискутувати, взяти участь в сценках правового характеру, а також власноруч написати звіт за підсумками проведеного лекторію.

Для 10-ти класників Української гімназії ім. Івана Франка, учнів 9-10 класів Тернопільського обласного навчально-реабілітаційного центру та Тернопільського обласного центру соціальної реабілітації дітей-інвалідів бібліотекарі організували **цикл інтерактивних лекцій під гаслом «Я розумію свої права»**. Під час заходів школярам було цікаво поспілкуватись з фахівцями правової галузі – керівником ГО «ППЦ «Права людини» Олександром Гриньків та учасником СІТ «Наші права» Денисом Луковицьким, дізнатись більше інформації про права людини, а також висловити власну думку щодо нинішньої правової ситуації в Україні.

«Літературну» підтримку учасникам лекцій надали працівники ВО 5 – 11 кл. пропонуючи ознайомитись з книжковою виставкою **«Кожна людина має право»**.

З нагоди **Міжнародного Дня толерантності** у читальному залі ВО 5 – 11 кл. відбулася **бесіда на тему «Толерантність врятує світ»**. Бібліотекар ознайомила учасників із загальнолюдськими цінностями, основами розвитку гнучкості мислення та навичками толерантного спілкування.

Учасникам заходу було запропоновано рольові ігри та вправи для визначення та застосування ознак толерантної людської поведінки. Учні висловили власні думки по даній темі. У підсумку учасники заходу прийшли до спільної думки, що в першу чергу потрібно самому навчитись бути терплячим, уважним, любити людей, існувати в злагоді зі своїми батьками, друзями і просто незнайомими людьми.

Одним з досить важливих питань у житті молодої людини є вибір професії. Кожна дитина закінчуючи школу і переходить у доросле життя про це задумується. В такий момент дуже важливо розібратися в собі, зважити все, прислухатися до поклику свого серця, згадати про всі свої таланти та здібності і обрати вірний варіант, аби в подальшому не пошкодувати.

Зважаючи на це у відділі обслуговування учнів 5-11 класів відбувся **круглий стіл на тему «Професії від А до Я»**, учасниками якого були учні 9-Б класу Української гімназії ім. І. Франка. На захід було запрошено спеціалістів Тернопільського міськрайонного центру зайнятості, які познайомили майбутніх випускників з типами професій та наголосили на самі найнеобхідніші спеціальності на сучасному ринку праці. Також, діти прийняли участь в грі «Крокодил», під час якої учні почергово за допомогою жестів відтворювали ту чи іншу професію. На завершення заходу всі присутні отримали листівки з адресами сайтів, де вони зможуть пройти тестування, яке допоможе при виборі професії.

Діяльність на допомогу навчальному процесу.
Популяризація художньої літератури.

Значна частина роботи бібліотеки була направлена на допомогу навчально-освітньому процесу та популяризації художньої літератури серед дітей і підлітків.

З цією метою було підготовлено ряд книжково-ілюстративних виставок із серії «Письменники ювіляри – 2017», а саме:

- «Поет високого духу» (до 120-річчя від дня народження Євгена Маланюка);
- «Здається, я писав завжди» (до 80-річчя від дня народження Євгена Гуцала);
- «Крилате слово – от моя стріла...» (до 176-ої річниці від дня народження Лесі Українки);
- «Поетка вогняних меж» (до 110-ої річниці від дня народження української поетеси Олени Теліги);
- «Великий мислитель українського народу» (до 295-річчя від дня народження Григорія Сковороди);
- «Розстріляна доля» (до 125-річчя від дня народження М Куліша);
- «Гнат Хоткевич – видатний митець культури» (до 140-річчя від дня народження Г. Хоткевича).

Щорічно у весняні березневі дні ми вшановуємо видатного сина України, найяскравішу постать української культури – Тараса Григоровича Шевченка.

Життя нашого Кобзаря таке складне й таємниче, що більше схоже на легенду, а не на реальність однієї людини. Сьогодні Тарас Григорович Шевченко відомий всій Україні і далеко за її межами поет, символ боротьби українського народу за свободу і незалежність. А свій життєвий шлях він розпочинав як звичайна сільська дитина і лише бабуся-повитуха при народженні Тарасика сказала, що то буде великий чоловік, який змагатиметься з панами і царями. Ці та багато інших цікавих фактів з дитячих літ Тараса Шевченка описуються у книзі Степана Васильченка «В бур'янах», з часу створення якої у 2017 році виповнилося 85 років. З цієї нагоди, а також, з метою відзначення дня народження великого Кобзаря, читачі ВО 1 – 4 кл. взяли участь в **літературній бесіді «Та поклонися тим нашим бур'янам»**. Під час заходу діти дізнались про важке кріпацьке дитинство майбутнього митця, науку у дяківській школі, феноменальний художній хист і перше кохання – Оксану, яку юний романтик мріяв колись назвати своєю дружиною. Читачі з цікавістю розглядали чудові ілюстрації до книги, а також декламували вірші та поеми Кобзаря. З іншими творами Тараса Григоровича Шевченка учасники заходу ознайомились під час огляду **книжково-ілюстративної виставки «Єднаймо душі словом Кобзаря»**.

Учасниками ГО Спілки української молоді започатковано чудову традицію – знайомити підрастаюче покоління з визначними творами української літератури та їх геніальними авторами. Справжні іменини – з тортом, свічками та привітаннями влаштували СУМівці на честь 203-ої річниці від дня народження Великого Кобзаря Тараса Шевченка. На початку сходин, юнацтво дізналось багато цікавих фактів про знаменитого поета, художника, незламного патріота, який все життя плекав у своїх мріях образ сильної, вільної, незалежної України. Не бракувало бажаних взяти участь в інтерактивній граві, під час якої діти виконували різноманітні цікаві завдання з допомогою «розумної дошки». А от

щодо подарунків дорогому імениннику, то було вирішено повністю покластись на сміливу дитячу фантазію. Від щирого серця маленькі читачі «обдарували» Тараса Григоровича кольоровими олівцями, фарбами, альбомом для малювання, але найціннішим подарунком був той, про який він мріяв усе життя – воля матері-України та усього її славного роду.

Під час чергових недільних сходин СУМенята дізнались про неперевершеного письменника Івана Франка та його казку «Фарбований лис». Діткам було дуже цікаво дізнаватись про пригоди хитрого авантюриста з величезного екрана інтерактивної дошки. А ще більше малечі припав до душі майстер-клас із виготовлення оригамі за мотивами казки «Фарбований лис».

Цьогоріч до нашої бібліотеки завітав львівський письменник і видавець, **«Великий приятель маленьких читачів»** – Олександр Зімба. Готуючись до зустрічі, школярі разом із вчителькою інсценізували віршовану казку під назвою «Вітамінні історії». Вражений акторським хистом і творчою винахідливістю своїх маленьких шанувальників, письменник радо відкрив перед ними двері власної літературної майстерні під назвою «Вісім лапок», де «народжуються» добрі мудрі книги, а хазяйнувати господарю допомагають нерозлучні друзяки – Бровко та Мурчик. Знайшлися серед присутніх у залі й сміливці, які не побоялися помірятись силою з заслуженим тренером спорту, а юним меломанам сподобалось слухати «музичні казки» і танцювати веселий рок-н-рол. Наприкінці заходу усі бажаючі мали нагоду додатково поспілкуватись з Олександром Зімбою, а також придбати книжечки з авторським підписом.

Спільно з видавництвом «Навчальна книга – Богдан» працівники бібліотеки влаштували для маленьких читачів казкові читання. Почесною гостею заходу стала відома українська літераторка, член Національної спілки письменників України, авторка низки чудових творів для дітей – **Марія Чумарна**, яка презентувала свою книгу «Пригоди Лумпунчика». Марія Іванівна радо поділилась з дітками історією творчого успіху, а також «познайомила» з головними героями пригодницько-фантастичної повісті «Пригоди Лумпунчика». Здивувати мисткиню вдалось і нашим юним читачам. Разом із класним керівником учні інсценізували твір Марії Чумарної «П'єса, що додає охоти». А усіх тих, хто захотів придбати книгу письменниці з авторським підписом чекала весела пригода – мандрівка в книжкову крамницю «Дім книги».

Традиційними у нашій книгозбірні є **інтерактивні читання дитячих книг видавництва «Навчальна книга – Богдан»**. Нашими партнерами в організації заходу були громадська ініціатива «Літ/UA» та видавництво «Навчальна книга – Богдан». Читання провела громадський діяч Ірена Яніцька. Школярі слухали казку Каспаравіюса Кястутіса «Садівник Флоренціос», а також відповідали на тематичні запитання. Кожен учасник заходу з кольорового паперу витинав головного героя твору – ведмедя, придумував йому ім'я та професію, а потім представляв його перед однокласниками. Також, діти навчились виготовляти троянди із серветок. А насамкінець у подарунок отримали яскраві закладки.

Організація дозвілля дітей

Зимові канікули – найвеселіша і найцікавіша пора для усіх дітей, а ще це – час дивовижних новорічно-різдвяних дійств. **«Зимові канікули у бібліотеці»** – під такою назвою пройшов цикл заходів для школярів міста у нашій книгозбірні. Бібліотекарі у подбали про те, щоб діти не нудьгували на зимових канікулах і підготували для них цілу низку різноманітних заходів.

У ВО 1 – 4 кл. відбувся **калейдоскоп зимових свят «Добрі свята приходять у дім» та пізнавально-розважальні ігри на різдвяну тематику**. До проведення заходу бібліотекарі залучили волонтерів Клубу соціальних ініціатив ТНПУ ім. В. Гнатюка. Дітки з задоволенням поринули у вир святкових забав, які являли собою імітацію підготовки українських газдів та газдинь до Різдвяних свят. Зокрема, хлопці й дівчата навчилися «наводити лад в оселі й на подвір'ї», «прикрашати житло», і навіть «місити тісто». Усе це дійство супроводжувалось радісним, щирим сміхом, а завершилось – дружнім чаюванням і дзвінкою колядою.

Казковий, чарівний, таємничий Новий рік – одне з найулюбленіших та найпопулярніших свят в багатьох країнах світу. Свято одне на всіх, а от традиції в різних куточках земної кулі – доволі розмаїті. Про найвеселіші і найхімерніші звичаї, пов'язані зі святкуванням Нового року, дізнались учасники **бібліомандрівки «Новий рік у різних країнах світу»** (ВО 1 – 4 кл), а також ті, хто відвідав **інформ-сеанс «Новий рік мандрує світом»** (ВО 5 – 11 кл.).

Наймолодші читачі бібліотеки, учасники **аудіогодини «Різдвяні історії з книжкової шафи»** прослухали оповідання Б.Грінченка «Два Морози» та казки: «Сонце мороз і вітер», «Хлопець та північний вітер». Для тих, хто полюбляє створювати святкову атмосферу своїми руками відбулися майстер-класи: «Різдвяний оберіг – «павук» (виготовлення «павука» із соломи) та «Сніжинка-смішинка» (виготовлення аплікації). Ті, хто завітав до **зимового кінозалу «Мультитек@»**, дивились та обговорювали свої улюблені мультфільми. Велика кількість відвідувачів із захопленням грали в **активні ігри на «Kinect-майданчику»**.

Також, наші читачі мали нагоду взяти участь у **Різдвяних розвагах «Віншую вас з тими святами»** (ігри, колядки, віншування), Різдвяних читаннях «Веселих свят!» (за книгою братів Капранових) (СЕВ), здійснити **відеомандрівку «По всьому світу стала новина»** (відзначення Різдва у світі) (ВО 5 – 11 кл.), **мультимедійну відео-подорож «Чому рипить сніжок»** (ВО 1 – 4 кл.).

Цікавою та пізнавальною для відвідувачів бібліотеки була **народознавча гра для меломанів «Відгадай колядку»**. Діти слухали та відгадували старовинні колядки. Радісний і піднесений дух Різдва панував у стінах нашої бібліотеки. На завершення – всі учасники, виконали колядку «Нова радість стала», привітали один одного зі святами та поласували солодощами.

З наближенням свята закоханих усі шукають оригінальні подарунки для своїх найближчих людей. Ми ж вирішили, що найкращим до такого свята буде подарунок виготовлений власноруч, тому запросили відвідувачів бібліотеки взяти участь у майстер-класах. Зокрема, у ВО 1 – 4 кл. під час майстер-класу **«Хай розтануть сніжинки від веселої валентинки»**, з допомогою бібліотекаря дітки виготовили вітальні листівки, які стали чудовим презентом близькій людині до

дня всіх закоханих. На згадку про цю романтичну пригоду маленькі умільці отримали подаруночки у вигляді сердечка із сюрпризом.

Про злого короля Клавдія і доброго монаха Валентина, ім'я якого стало символом Дня усіх закоханих, дізнались наші най-найменші читайлики, які 14 лютого взяли участь у майстер-класі з виготовлення **аплікацій за мотивами книги «Закоханий Сплет»**. Для створення композицій діткам знадобились такі інструменти: кольоровий папір, ножиці, клей і, звичайно ж, любляче щире серце. Цікаво, що дехто з учасників заходу вже знайшов своє кохання і точно знає, кому подарує романтичну аплікацію.

А працівники сектору мистецтв запропонували відвідувачам взяти участь у **майстер-класі** з виготовлення ляльки-мотанки **«Нерозлучники»**. Ця лялька немає ніякого відношення до дня святого Валентина, але - це символ вірності та взаємного кохання, оберіг миру та злагоди у родині. Вона особлива тим, що створюється на одній основі – вишневій гілочці. Жіноче і чоловіче начало з'єднуються у нерозривне ціле, ніби «ідуть в парі рука в руку». З любов'ю та натхненням учасники творили свої мотанки. Задоволенню не було меж, коли з різноманітних клаптиків матерії у були створені прекрасні «Нерозлучники»! Крім того, до Дня закоханих у бібліотеці оформлено святкові **виставки–інсталяції «Неймовірні історії кохання»** (ВО 1 – 4 кл.) та **«Велика сила люблячих сердець»** (ВО 5 – 11 кл.).

Кожного року впродовж весняних шкільних канікул у дитячих бібліотеках нашої країни проходить **Всеукраїнський тиждень дитячого читання**. Читачі його люблять і чекають з нетерпінням. Це час, сповнений дивовижного книжкового розмаїття. Зустрічі з найулюбленішими письменниками, їх новими книжками, літературні подорожі, ігри та вікторини, різноманітні конкурси та акції, майстер-класи, презентації — все це довгоочікуване для наших користувачів.

Під голосний пташиний спів та бадьорий гомін першої весняної метушні стартував Тиждень дитячого читання у нашій бібліотеці. Дійство згуртувало книголюбів з різних куточків нашого міста та області. Наймолодшими учасниками **розважально-пізнавального свята «Книжковий дім відкритий всім»** стали першокласники. Задля відмінного настрою маленьких гостей свої творчі зусилля об'єднали бібліотекарі ВО 1 – 4 кл. та волонтери клубу соціальних ініціатив ТНПУ ім. В. Гнатюка. Для читайликів було організовано **ігровий вуличний квест** з веселими конкурсами та розвагами, а також проведено урочисту **Посвяту в читачі**. На згадку про цю важливу подію, усі «новобранці» отримали нагрудні емблемки та Пам'ятки юного читача.

Під час **святкового бібліоєфіру «Незвичайні пригоди звичайних книг»**, новаки тернопільського Пласту та вихованці СУМу «пірнули» в історію свята, а також дізнались про значення та користь читання в житті кожної людини. З превеликою цікавістю діти розглядали найдавніші, найдорожчі та найнезвичайніші книги, які складають «книжковий дивосвіт» нашої бібліотеки. А от про те, якою була перша книга і якими звивистими стежинами ішла вона до сьогодні, читачі дізнались із відеопрезентації **«Шлях книги від давнини до сучасності»**. На завершення кожен учасник свята отримав в дарунок закладку з порадами «Як берегти книгу».

Також, це свято подарувало читачам чудову нагоду зустрітися з тернопільською письменницею Іриною Мацко. **В рамках клубу «Літературні посиденьки»** з учнями 5-Е класу ЗОШ №24 проведено **майстер-клас «Як розвинути таланти письменника»**. Ведуча заходу ознайомила школярів з біографією та творчими здобутками пані Ірини. «Фірмовими рецептами» авторського успіху з читачами поділилась і сама гостя. Зокрема, важливим «інгредієнтом» професійного, та й особистого розвитку людини є начитаність, адже найбільш природнім та безпечним джерелом знань є книга і жодна сучасна техніка не зрівняється з паперовою скарбницею мудрості. Але, майстер-клас є майстер-клас, і тому, було вирішено створити справжню казку з усіма її позитивними й негативними героями, і обов'язково з оптимістичною розв'язкою. Захід добігав свого завершення, але наші допитливі читайлики не вгавали, «засипаючи» Ірину Олександрівну безліччю хитро-мудрих запитань. На згадку про зустріч з письменницею та свої перші літературні проби, всі охочі придбали книги з авторським підписом.

Під час Тижня дитячого читання наші відвідувачі мали нагоду дізнатися про ще одне книжкове свято – **Міжнародний день дитячої книги**. В цей день у (ВО 1 – 4 кл.) відбулись сходи Співки української молоді. Бібліотекарі провели для суменят цікавий захід, під час якого діти розгадували «казкові» загадки, впізнавали героїв улюблених казок на екрані інтерактивної дошки, а також зображали улюблених персонажів мовою жестів. За вірні відповіді та активну участь у завданнях, дітлахи отримували солодкі гостинці. Не оминули увагою й головного «винуватця» дійства – Ганса Крістіана Андерсена, на честь якого й було засноване свято книги. Учасники сходи пригадали найвідоміші твори датського письменника, а також ознайомились з казкою «Соловей».

«Забута казка – це золоте намисто, яке впало на морське дно» – кажуть старі люди. І щоб не розгубити ці чарівні намистини, ми передаємо казкові історії з уст в уста, збагачуючи прийдешні покоління мудрістю віків. Пригадати улюблені сюжети та постаті героїв вирішили і наші маленькі читачі, які взяли участь в **літературному лоту «Ми герої чудові, ми герої казкові»**. Під час заходу діти вгадували казку за предметом, «відсіювали» зайвих персонажів з казки «Попелюшка», а також грали веселу забаву під назвою «Показуха». Справжнім іспитом для уваги та пам'яті стало літературне лото, під час якого юні читачі виймали «щасливі лоти» з підказками і відгадували з якої казочки той чи інший уривок. Після завершення заходу діти разом з бібліотекарем переглянули та ознайомились з виданнями представленими на **книжковій виставці «У світі казки чарівної»**.

У нашій книгозбірні існує чудова традиція – запрошувати в гості маленьких тернополян, аби вже з юного віку діти опановували дивовижне мистецтво, доступне усім і кожному – мистецтво спілкування з книгою. У розпал Тижня дитячого читання до нас завітала дружна шкільна родина першокласників на **зустріч з талановитою письменницею Ольгою Атаманчук** (в рамках клубу «Літературні посиденьки»). Після короткого знайомства з біографією літераторки, перейшли до вивчення її творчості. А відбувалось це у вельми цікавий спосіб! Із власних віршиків-загадок пані Ольга створила цікаві кросворди, розгадуючи які,

дітки розшифровували ключові слова і несказанно раділи кожному своєму відкриттю.

Під час Тижня дитячого читання в рамках клубу «Літературні посиденьки» відбулася літературна гуморина з Віктором Насипаним «Торбина сміху – людям на втіху». Захід зібрав намолодших шанувальників таланту сміхотворця, а також тих, хто у майбутньому мріє опанувати цей веселий, але водночас складний і навіть ризикований вид літературної творчості. Діти не тільки слухали дотепні твори у виконанні автора, але й самі майстерно декламували гуморески під веселий сміх однолітків. Схвально оцінила публіка і перші гумористичні спроби Насипаного молодшого. Син Богдан не лише підтримав батька, але й поділився власними успіхами на літературній ниві. Завершилися «посиденьки» автограф-сесією для читачів, а от бібліотеці пан Віктор презентував збірки своїх ліричних та гумористичних творів.

Гарним додатком під час Тижня було оформлення **виставки-поради «Книжкові новинки шукають читача»**. Експозиція відобразила найновіші видання сучасних авторів, які вже користуються, або щойно набувають популярності серед юних читачів.

І хоч Тиждень дитячого читання 2017 закінчився, але дружба з книгою не закінчується ніколи. Тож, читаймо сьогодні, завтра і завжди. І нехай не буде в нас жодного дня, без прочитаної хоча б однієї сторінки. Тоді всі ми будемо освіченими, вихованими, добрими людьми. А ще щасливими! Так, людина, що любить читати – щаслива людина, тому що довкола неї завжди багато розумних, добрих і вірних друзів.

Літні читання

Літні канікули – це чудовий час для розваг, веселих пригод та цікавих подорожей. Весело і гамірно у парках та скверах, але жодне літо не повинно проходити без книжки. Цьогорічні канікули у нашій бібліотеці проходили під гаслом «**Літо, книга, діти – будем весело дружити**». Велика увага у програмі літніх читань була приділена організації різноманітних пізнавально-дозвіллевих заходів, метою яких є бібліотечне обслуговування мешканців міста за межами книгозбірні, залучення відвідувачів різних вікових категорій до бібліотеки. В рамках літніх акцій «**Виходь у двір читати!**» та «**Бібліотека «без стін»**» бібліотекарі знайомили тернополян з новими захопливими книжечками, проводили казкові вікторини та бавилися в ігри. Щоб літній відпочинок дітвори став більше насиченим бібліотекарі, запрошували їх до нашої книгозбірні. Впродовж канікул наші відвідувачі були учасниками **природознавчої мандрівки «Хто в лісі живе?»**, журнальної подорожі «**Щоб всі діти більше знали, є газети і журнали**», гри-вікторини «**Міркуй швидко - відповідай чітко**», майстер-класу з виготовлення підвіски «**Клоун-чарівник**», а також мали нагоду переглядати мультфільми у літньому кінозалі «**Мультитек@**», бавивитись **рухливі ігри на «Kinect-майданчику»**.

Невід'ємною частиною життя великого міста є дороги і транспорт, а це, як всім відомо, місця підвищеного ризику особливо влітку, коли під час канікул багато дітей залишаються самі вдома. Тому, дуже важливо привчати дітей змалку до правил поведінки на дорозі та правил дорожнього руху. З цієї нагоди

відбулася **гра-вікторина «Знай правила дорожнього руху»**, у ході якої діти були учасниками рольових ігор, за допомогою яких засвоювали правила дорожнього руху.

Про те, що таке «тату», про значення малюнків, які наносять на тіло, небезпеку для здоров'я, яка може виникнути під час або після нанесення тату, і чи варто взагалі його робити спілкувалися учасники **слайд-бесіди «Татуювання – мода чи безглуздя»**. Присутні, дізналися, що все більше людей надають перевагу іншим, більш безпечним видам татуювання, таким як біотату, малюнки хною, кристалеве татуювання, адже розуміють, що це на все життя, а видалення коштує дуже дорого і частіше за все залишає рубці на шкірі і може нести загрозу для їхнього здоров'я.

Для юних читачів, котрі прагнули зануритись у цікавий книжковий світ – діяли інтерактивні **книжково-ілюстративні виставки «Літо, літечко прийшло і тепло всім принесло, «В літні пригоди з цікавою книгою», «З книгою канікули – сумувати ніколи», виставки-поради «Журнали читаю, тому усе знаю!», «Три Д. (для Дому, для Душі, для Дозвілля)», «Власні ручки роблять модні штучки»**.

Книжки – як люди: народжуються, живуть, старіють, як і люди, можуть хворіти, а захворівши, потребують лікування. Тому, впродовж літніх канікул у бібліотеці діяла **«Книжкова лікарня»**. Тут бібліотекарі навчали дітей берегти книги, надавати «потерпілим» першу допомогу і повертали їх «здоровими» на книжкові полиці.

Наприкінці літніх канікул працівники бібліотеки організували **виставку фоторобіт** вихованців Тернопільського обласного центру науково-технічної творчості для школярів та учнівської молоді **«Чим літо нас здивувало»**.

З нагоди 25-річчя з часу визнання Японією незалежності України та встановлення дипломатичних стосунків між нашими країнами за ініціативою Президента України 2017 рік оголошено роком Японії в Україні.

З цієї нагоди для відвідувачів бібліотеки організовано **книжково-ілюстративну виставку-інсталяцію «Японія – країна вранішнього сонця»**. На виставці було представлено твори японської художньої літератури, літературу про економіку, політику, культуру, мистецтво та національні традиції японців.

Під час **віртуальної мандрівки «Японія – країна контрастів»** учасники «побачили» Японію як країну з дуже давніми й непорушними традиціями, яких мешканці чітко дотримуються й досі. Зокрема, традиційними залишилися – японський костюм «кімоно», літературна японська мова, національний інтер'єр, церемонія чаювання і величезна кількість інших оригінальних звичаїв, а також захоплення натуральною красою пейзажу, квітів, моря, що здавна описуються у віршах та прозі.

Перше вересня – **День знань** – особливе свято! Завжди яскраве, хвилююче, емоційне. Книга була і залишається одним з незмінних символів Свята першого дзвоника. Цей «мовчазний друг» допомагає нам пізнавати довколишній світ, відкриває таємниці минулого, а інколи дозволяє заглянути у задзеркалля майбутнього. Про те, як правильно користуватись цим безцінним скарбом, аби змінювати себе і увесь світ на краще, з читачами поділились бібліотекарі в ході

пізнавальної мандрівки «Світ знань відкриває книга». Маємо надію, ця маленька книжкова пригода стала вдалим початком навчального року.

Свято першого дзвоника – радісна і надважлива подія як для школярика, так і для усієї його родини. Особливо хвилюючим є цей день для першокласників, адже переступаючи шкільний поріг, вони роблять перший крок у самостійне життя. З цієї нагоди працівниками ВО 1–4 класів та інформаційно-бібліографічного відділу було оформлено **виставку-пораду «Йде до школи уся дівора: секрети вдалого почачу»**.

З Вірою, Надією і Любов'ю в серці зустріли своє професійне свято працівники Тернопільської обласної бібліотеки для дітей. У **Всеукраїнський день бібліотек** книгозбірня вітала своїх читачів оновленим інтер'єром, святковими декораціями і звісно ж – масою книжкових новинок-цікавинок.

Інформувати тернополян про наближення свята бібліотекарі розпочали вже у перші дні тижня – під час **PR-акції «Ви ще не читасте? Тоді ми йдемо до вас!»**. На головній площі міста працівники книгозбірні презентували новинки літератури, обмінювались з містянами думками про те, яку користь суспільству приносять бібліотеки і читання зокрема.

Більш детально про історію головної дитячої книгозбірні області та її роль у житті підрастаючого покоління дізнались учасники **екскурсії «Книжковий дім відкритий всім»**.

Своїм баченням бібліотеки як сучасного та комфортного простору для навчання і дозвілля, поділились юні користувачі під час **експрес-опитування «Я хочу, щоб в бібліотеці було...»**. Над філософським питанням **«Я читаю тому, що...»** «ламали» голови чи не найзатятіші книголюби Тернополя під час **акції «Вільний мікрофон»**. За справжнє щастя юним читачам було потрапити під **«Книжковий дощ новинок»**, а також **«пірнути»** в море цікавої інформації, знайомлячись з **виставкою «Бібліотека – твій простір для розвитку»**.

Особливого колориту будь-якому бібліотечному святу завше додають зустрічі з творчо обдарованими людьми краю. На цей раз «смаколиками» власної **«літературної кухні»** маленьких читайликів **«пригощала» письменниця Ірина Мацко**. А от про те як, де і ким створюються підручники, читачам-старшокласникам розповіла **Ніна Мілянська – упорядник хрестоматій зарубіжної літератури** для учнів 5-11 класів, автор численних наукових праць.

Працівники Тернопільської обласної бібліотеки для дітей це яскравий приклад сучасного бібліотекаря – відкритого до спілкування, творчості та співпраці практично в усіх напрямках роботи. Промовистим свідченням цього стала переповнена читальна зала книгозбірні під час **святкової програми «Бібліотека збирає друзів»**. З «іменинами професії» колектив та директора бібліотеки Новіцьку Надію Семенівну вітали : керуючий справами виконавчого апарату Тернопільської обласної ради – Іван Бабійчук, головний спеціаліст управління культури облдержадміністрації – Ігор Натолочний, поет, літературознавець, доктор економічних наук, професор – Василь Дерій, голова Тернопільського осередку Спілки Української молоді в Україні – Леся Голик, викладач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи ТНПУ ім. В.Гнатюка – Ольга Водяна, вчитель-методист української мови і літератури

Української гімназії ім. І. Франка – Олександра Грабовська, керівник Колл центру переселенців Тернопільщини – Яна Шкуратова.

Святкову атмосферу заходу творили юні артисти – студенти Тернопільського обласного музичного училища ім. С. Крушельницької, чарівні ведучі Оксана Романюк та Тетяна Хованець, а також неперевершена виставка робіт «Творчість бібліотекарів». Усі шановні гості дійства отримали пам'ятні подяки за співпрацю від книгозбірні. А найбільш сумлінних та креативних працівників ТОБД було нагороджено почесними грамотами від Тернопільської обласної ради та управління культури Тернопільської обласної адміністрації.

Діяльність на допомогу відродженню сімейного читання.

Робота з батьками

Немає у світі найдорожчого для людини, ніж її сім'я і родина. У нашого українського народу здавна живе добра традиція підтримувати теплі родинні взаємини, долати разом негаразди. Це робиться, насамперед, заради дітей, щоб виховати в них кращі родинні почуття. Бібліотеки впродовж багатьох років є особливими закладами, які сприяють всебічному розвитку підростаючого покоління, підтримці доброзичливих стосунків між дітьми та їх батьками.

Напередодні Міжнародного дня сім'ї, в рамках роботи проекту **«Бібліотека обличчям до сім'ї»** у святковій залі ВО 1 – 4 кл. «засяяла» гостинністю **родинна світлиця «Тільки родина, як вічна зернина»**. Погомоніти у дружньому колі про щасливі досягнення та проблеми сучасної української сім'ї разом із відомою письменницею, журналісткою, фотохудожницею Валентиною Семеняк-Штангей зібрались родини наших читачів, бібліотекарі та звичайні тернополяни. Учасники заходу обговорювали, що ж означають для кожного з них слова «сім'я», «родина». Пані Валентина поділилась особливостями свого сімейного укладу. На думку мисткині, основою будь-якої родини має бути віра в Бога і звісно ж любов. Любов до рідного кореня, своїх традицій, до усіх тих, хто крокує з тобою по життю, хто розділяє твої сонячні ранки і самотні вечори. Що ж стосується виховання дітей, то найкраще буде взяти в руки книгу Валентини Семеняк-Штангей «Чи легко бути мамою» і прочитати наступні рядки: «Діти – це пряме віддзеркалення своїх батьків. А батьки для своїх дітей – це розкрита книга, яка щодня в них на очах і яку вони щодня «читають», а отже мимоволі стають схожими на них». Також, до свята організовано **книжково-ілюстративну виставку «Для мам і тат, що виховують малят»**.

У третю неділю вересня українці разом з жителями інших країн відзначають чудове свято – **Всесвітній День Батька**. З нагоди свята на Театральному майдані нашого міста Тернопільським консультаційним центром «Колиска життя» та ТОГО Центр щасливого батьківства та материнства було проведено низку цікавих ігор, забав і майстер-класів, учасниками яких стали юні тернополяни з родинами. Працівники бібліотеки долучилися до заходу, організувавши для діток цікавий **майстер-клас з виготовлення вітальної листівки** для найдорожчих чоловіків – татусів. Від цих зворушливих дитячих робіт, на обличчі кожного татка засяяла добра і ніжна усмішка, а в декого на очах забриніла радісна сльоза.

Людина починається з родини. Тут формується її характер, смаки, світогляд. Родина є органічною частиною нації і першоджерелом духовного становлення

громадянина. Головні природні вихователі дитини – її батьки. З метою сприяння батькам у вихованні й розвитку дітей у бібліотеці започатковано щомісячні зустрічі батьків з психологами ГО «ПЛЦ «Ефектус» та фахівцями Асоціації розвитку сім'ї та дитини, які провели для батьків тренінги з психологічної освіти: **«Дитячі конфлікти у сім'ї»**, **«Тепер ти старший»** (поява другої (наступної) дитини у сім'ї), **«Задатки, здібності, таланти. Як знайти покликання дитини»**, **«Жити тут і тепер: розвиток навичку усвідомленості»**, **«Дитячі стреси: як попередити неврози у дітей»**, **«Як допомогти дитині легко вчитися»**, **«Як розвивати мотивацію у дітей?»**. В ході тренінгів, в атмосфері душевності та довіри, батьки можуть поділитись власними проблемами, думками щодо виховання та розвитку дітей та обмінятись досвідом батьківства, а також отримати кваліфіковану підтримку психолога.

Важливою складовою загального виховного процесу дітей та підлітків є статеve виховання. Безперечно, тема ця доволі делікатна і перш ніж обговорювати її в родинному колі, слід звернутись за порадою до фахівця. **Інтерактивну бесіду «Статеве виховання в сім'ї»** для батьків провели: лікар «Центру здоров'я» Ірина Гречук, лікар-терапевт кабінету ДКМ Людмила Даньо та спеціаліст з дитячої та підліткової гінекології Зоряна Грегоращук. Батькам було дуже цікаво почути думку експертів щодо доцільності статевого виховання дитини (підлітка) в сім'ї. Зокрема, справжньою несподіванкою для багатьох дорослих стали вікові особливості підліткового періоду, адже стан сучасної екології, різкі зміни в соціальній та економічній сферах та багато інших факторів спричинили прискорений розвиток дитячого організму – акселерацію. Тому батькам важливо не прогавити момент і поговорити з підлітком «про це», поки замість вас цього не зробила вулиця. Учасників заходу також було ознайомлено з переліком проблем, з якими тернопільяни найчастіше звертаються до дитячого та підліткового гінеколога. А от для гармонійного фізичного та духовного розвитку кожної людини, не залежно від віку та статі фахівці радять побільше бувати на свіжому повітрі, займатись спортом, повноцінно харчуватись і полишити шкідливі звички. На завершення батькам було продемонстровано відеоролик **«Ми за здоровий спосіб життя»**.

В рамках проекту «Файне єднає» відбувся тренінг для батьків **«Спілкування в сім'ї як єдина схема існування»**. Сімейне спілкування важлива сторінка в житті людини. Адже саме родина регулює різноманітні взаємини своїх членів із зовнішнім світом. Сімейні стосунки ускладнюються відсутністю у більшості людей психолого-педагогічних знань та досвіду оптимальної організації стосунків. Психолог Наталія Кузів в ході заходу наголосила про вміння налагодження стосунків в родині, навела приклади сімейного спілкування в різних країнах світу. Під час заходу п. Наталя наголосила, також, на психологічних труднощах з якими зустрічаються внутрішньо-переміщені особи (ВПО) на новому місці проживання і шляхи їх вирішення.

Естетичне виховання дітей і підлітків

Сприйняття і розуміння прекрасного починається у дитинстві. «Все прекрасне, що існує в навколишньому світі і створене людиною для інших людей, повинно доторкнутися до серця дитини і облагородити його», — стверджував Василь Сухомлинський.

Важливою складовою в естетичному вихованні дітей є не тільки культура поведінки, а й розвиток та формування творчих здібностей. Тому актуальним на сьогоднішній день є проведення майстер-класів, адже саме вони найчастіше бувають вогнищами розвитку талантів, допомагають проявити фантазію та реалізувати творчі здібності.

В рамках роботи **творчої майстерні «Талановиті пальчики»** наші відвідувачі із великим задоволенням брали участь у майстер-класах по виготовленню **«Диво-писаночки»**, декоруванню пасхальних яєць **«Котилася писаночка»** (до Великодніх свят), малюванню картини **«Кіт – Воркіт»** (до міжнародного Дня котів), створенню аплікації із сухого листа **«Кружляють листочки в осіннім таночку»**, з кольорового паперу: **листівок-валентинок «Хай розтануть сніжинки від веселої валентинки»**, **аплікацій за мотивами книги «Закоханий Сплет»** (до Дня святого Валентина), **вітальних листівок «Матінко моя єдина, ти для мене цілий світ!»** (до Дня матері), **закладок до книг «Якщо книги – це кораблі думок, то закладка – це компас...»** (до Дня знань) тощо.

В рамках роботи творчої галереї **«Безмежна краса фантазій»**, що діє у секторі естетичного виховання організовано **творчу виставку «Бісерні фантазії на полотні»** (вишивка бісером). До експозиції увійшли роботи талановитих мешканців Тернопілля, які не уявляють свого життя без рукоділля. Перлинами виставки стали вишиті бісером картини та ікони авторства родини Савіцьких – пані Іванни та її синочка Василя. Мама і син радо поділились з присутніми секретами сімейної «творчої кухні», до якої входять ще двоє старших синів п. Іванни. Василька прийшла підтримати керівниця художнього гуртка Станції юних техніків Ірина Качанова, яка розповіла глядачам про ще одне палке захоплення хлопчика – малярство. Крім того, вона подякувала працівникам бібліотеки за можливість презентувати твори здібних гуртківців, а також запросила юних відвідувачів завітати до Станції, аби розвивати свої таланти, або й спробувати себе в чомусь новому.

Вже кілька років поспіль у СЕВ працює **Клуб цікавих зустрічей «Рандеву»**, в рамках якого читачі бібліотеки мають нагоду поспілкуватись з талановитими людьми нашого краю.

Зокрема, в рамках роботи Клубу свою **колекцію ляльок** представила читачка бібліотеки – Тетяна Тимченко, яка працює в Центрі творчості дітей та юнацтва керівником хорОВОЇ студії. Експозиція налічує 61 вишукано вбрану лялечку із відомої колекції **«Дами епохи»**. Тетяна Григорівна збирала іграшки протягом двох років. Ця колекція по справжньому унікальна, адже на її створення художників надихнули героїні романтичних творів літератури. Вбрання кожної ляльки з точністю відтворене і відображає епоху, до якої належить героїня. Пані Тетяна розповіла, що спонукало її збирати саме ляльки, і яка із казкових принцес

є окрасою колекції. Присутні з задоволенням слухали розповідь гості, ставили цікаві запитання і з великою цікавістю розглядали експонати.

З нагоди відзначення Міжнародного дня музеїв для відвідувачів бібліотеки організовано **зустріч з науковим працівником Художнього музею «Музей – скарбниця художніх шедеврів»**

На зустріч з відвідувачами бібліотеки завітала заступник директора Тернопільського обласного художнього музею Ольга Ваврик. Вже з перших хвилин спілкування гості вдалось завоювати увагу юного слухача, адже історія створення музею, доля його експонатів настільки цікава й насичена яскравими фактами, що більше скидається на захопливий фільм, подекуди з детективним забарвленням. За словами пані Ольги, найчастіше увагу відвідувачів привертають експозиції з особистих колекцій знаних аристократичних родин, гравюри європейських майстрів, а також твори сакрального мистецтва. Справжньою ж перлиною музею вважається добірка робіт загадкового бучацького скульптора Івана Георгія Пінзеля. Відтак, заінтригувавши та «озброївши» аудиторію потрібною інформацією, Ольга Романівна запросила учасників зустрічі завітати до музею і відчувти неповторну енергетику справжніх мистецьких шедеврів.

Учасники **клубу любителів музики «Мелодія»** мали нагоду поспілкуватися під час наступних заходів:

- **мистецькі замальовки – «Співачка світової слави»** (до 145-річчя від дня народження Соломії Крушельницької), **«Загадковість скрипаля»** (до 235-річчя від дня народження італійського скрипаля і композитора Н. Паганіні), **«Терниста зоря Оксани Лятуринської»** (до 115-річчя від дня народження поетеси та мисткині українського зарубіжжя);

- **літературно-мистецький вечір «Дивосвіт бандури»** за участі студентів II-III курсів народного відділу музичного училища ім. С. Крушельницької. У виконанні бандуристів прозвучали українські пісні та думи. В своєму звучанні бандура здатна передати найтонші людські емоції та почуття, що і відчувли присутні на вечорі учні та бібліотекарі. Юні артисти показали справжню майстерність, адже «... на бандурі грає той, хто по-справжньому її любить». У виконанні семикласників прозвучали віршовані рядки присвячені музичному інструменту. Усі присутні на заході провели незабутні хвилини, насолоджуючись чарівними звуками бандури;

- **музичний вечір «Гетьман української музики»** (до 175-річчя від дня народження М. В. Лисенка). З розповіді бібліотекаря дев'ятикласники Української гімназії ім. І. Франка мали змогу дізнатися, як формувався талант славетного музиканта, про викладацьку і громадську діяльність, його радощі та смутки, сім'ю, друзів та соратників М. В. Лисенка. Родзинкою заходу стало чудове виконання неперевершених творів композитора студентами Музичного училища ім. С. Крушельницької. На завершення усі бажаючі мали можливість ознайомитись з літературою з фонду сектору мистецтв, яка була представлена на виставці «Гетьман української музики».

- **інтелектуальна гра «Ми твої друзі, Музико!»** присвячена Міжнародному дню музики. Відвідувачі книгозбірні мали можливість послухати прекрасну музику, познайомитися з її творцями та виконавцями. Різноманітні завдання, їх

емоційне обговорення в ході пошуку правильних відповідей не заважали створенню гарного настрою, дружньої атмосфери та взаєморозуміння між суперниками. Крім того, діти дізналися багато цікавого про різні музичні інструменти, почули їх звучання.

За правильні відповіді учасники отримували БіблБакси, підрахунок яких визначив переможців. Найкмітливішим учасникам дістались сертифікати на безкоштовну годину гри на KINECT-майданчику.

- **година інформації** «Славетна сестра великої Соломії» (до 130-річчя від дня народження Ганни Амвросіївни Крушельницької, української співачки)

Крім того, було оформлено низку книжкових полиць та книжково-ілюстративних виставок:

- «Гармонія Шуберта» (до 220-річчя від дня народження австрійського композитора);
- «З музикою крізь життя» (до 150-річчя від дня народження Є. І. Купчинського, українського композитора, диригента);
- «Співуча душа України» (До дня незалежності України).

III. Науково-методична діяльність

1. Методична діяльність в Обласній бібліотеці для дітей

2017 рік для спеціалізованих бібліотек для дітей Тернопільської області став періодом активних змін. У зв'язку з проведенням в Україні адміністративно-територіальної реформи, створенням об'єднаних територіальних громад (ОТГ) відбулися зміни у складі та підпорядкуванні деяких бібліотек для дітей Тернопільщини.

Зокрема, станом на 1.01.2018 року в області функціонує 32 бібліотеки для дітей, зокрема:

- 1 – Обласна бібліотека для дітей;
- 14 – районних бібліотек для дітей;
- 16 – міських бібліотек для дітей;
- 1 – центральна бібліотека для дітей Підволочиської ОТГ;

На базі Теремовлянської районної бібліотеки для дітей утворена центральна міська публічно-шкільна бібліотека Теремовлянської ОТГ.

У звітному 2017 році діяльність науково-методичного відділу спрямовувалась на сприяння модернізації діяльності бібліотек області, удосконалення системи бібліотечного обслуговування читачів-дітей та забезпечення максимально повного доступу їх до інформації. Застосовувались інноваційні підходи до традиційних форм обслуговування, це дозволило підвищити якість наданих бібліотечних послуг. Інтернет-середовище відкриває нові можливості для фахівців бібліотек різних рівнів – як сільської, так і обласної, й водночас ставить перед ними нові завдання. Тому для бібліотекарів важливо бути готовими до змін у сучасному інформаційному суспільстві.

Вивчення та аналіз роботи бібліотек для дітей

Вагомим напрямком методичної роботи відділу залишається вивчення та аналіз роботи бібліотек для дітей області.

Відповідно до наказу управління культури обласної державної адміністрації від 07 липня 2017 № 91-од «Про організацію роботи інформаційно-консультативних груп з питань реформування бібліотечної системи області» упродовж липня-серпня 2017 року фахівцями Обласної бібліотеки для дітей спільно з працівниками управління культури облдержадміністрації проведено виїзні робочі наради з питань реформування бібліотечної галузі області за участю голів райдержадміністрацій (або їх заступників), представників районних рад, начальників відділів культури, освіти Залщицького, Козівського, Підволочиського, Підгаєцького, Монастириського та Лановецького районів.

Під час нарад обговорювались питання щодо забезпечення функціонування базової мережі публічних бібліотек відповідно до Мінімальних соціальних нормативів забезпечення населення публічними бібліотеками в Україні, перспективи об'єднання публічних бібліотек-філій зі шкільними бібліотеками та інших моделей бібліотечного обслуговування в сільській місцевості; налагодження механізмів співфінансування центральних бібліотек ЦБС об'єднаними територіальними громадами щодо виконання окремих напрямків бібліотечної діяльності, модернізації системи надання бібліотечних послуг на основі укладених угод; комп'ютеризація бібліотечної галузі, збереження та оновлення бібліотечних фондів; надавались роз'яснення щодо шляхів та правових норм реформування системи бібліотечного обслуговування області.

Вивчення та аналіз діяльності книгозбірень здійснювався на основі вивчення планово-звітної документації. Результати вивчення узагальнені та опубліковані у аналітично-статистичному огляді «Бібліотеки для дітей Тернопільщини: рік 2017».

Надання методичної консультативної допомоги бібліотекам для дітей.

Підвищення професійного рівня працівників бібліотеки.

Протягом року підготовлено і видано аналітично-статистичний огляд «Бібліотеки для дітей Тернопільщини: рік 2016».

Електронною поштою інформувались районні (міські) бібліотеки для дітей про різноманітні акції, конкурси, що оголошували УБА, НБУ для дітей, ГО «Форум видавців» та інші.

Для оперативного відображення методичної роботи максимально використовувався сайт бібліотеки.

Протягом 2017 року Тернопільська обласна бібліотека для дітей проводила активну роботу з підвищення фахового рівня працівників ОДБ, центральних районних та міських бібліотек для дітей.

Бібліотекарі області долучалися до заходів з підвищення кваліфікації, пропонувані різними організаціями.

- **Міжнародна науково-практична конференція «Заради дитини працюємо і творимо»** 4 жовтня 2017 року на базі Національної бібліотеки

України для дітей. Протягом конференції учасники обговорювали важливість діяльності Національної бібліотеки України для дітей у бібліотечній системі держави за її історичний 50-річний шлях; питання співпраці бібліотеки з культурними представництвами різних народів світу; історію створення мережі спеціалізованих бібліотек для дітей; особливості професійного та соціального партнерства у сучасних умовах; досвід участі дитячих бібліотек у міжнародних проектах та програмах; бібліотечне обслуговування дітей в умовах адміністративно-територіального реформування; основні засади співпраці дошкільних навчальних закладів та бібліотек для дітей, а також міжнародний досвід бібліотечного обслуговування дітей на сучасному етапі (Новіцька Н.С. – директор бібліотеки).

- **X Всеукраїнська науково-практична конференція «Бібліотека і книга в контексті часу»**, тема року – «Бібліотеки України в контексті євроінтеграційних процесів» відбулась 6–7 квітня цього року на базі Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого. У рамках конференції обговорювались питання: публічні бібліотеки: структурні зміни як результат реформи децентралізації, Європейський досвід для бібліотек України, трансформація методичної функції бібліотек як вимога часу; координація роботи бібліотек: кращі практики і перспективи, досвід участі бібліотек у міжнародних проектах та програмах. (Чайківська Н.А. – заступник директора бібліотеки).

- **Всеукраїнський семінар заступників директорів обласних бібліотек для юнацтва, молоді «Вплив децентралізації влади на розвиток бібліотек України для юнацтва, молоді»** відбувся 20–21 квітня на базі Тернопільської обласної бібліотеки для молоді. Піднімалися такі важливі теми як: тенденції розвитку галузі культури області в умовах децентралізації, моделі бібліотечних мереж в умовах ОТГ, перспективи трансформації інформаційне обслуговування покоління Z, мінімальний культурний кошик та бібліотечні послуги для розвитку громади (Новіцька Н.С. – директор бібліотеки, Хованець Т.В. – завідувач науково-методичного відділу).

- **Семінар-тренінг «Захмарна бібліотека»** відбувся 17 травня на базі Львівської обласної бібліотеки для дітей, під час якого обговорювались наступні теми: сучасна бібліотека: «бути чи не бути?», бібліотека 4.0, український ринок електронних видань для дітей, інструментарій сучасного бібліотекаря. (Чайківська Н.А. – заступник директора бібліотеки).

- **Науково-практичний семінар «Приклади визначення класифікаційних індексів УДК з урахуванням вікових особливостей користувачів мережі бібліотек для дітей»**, який відбувся 15 червня 2017 р., організаторами якого були Державна наукова установа «Книжкова палата України імені Івана Федорова» та Національна бібліотека України для дітей. На семінарі висвітлювались питання розвитку та впровадження УДК в Україні; методики особливостей систематизації

документів з урахуванням вікових особливостей користувачів бібліотек для дітей; представлено орієнтовну робочу схему таблиць УДК (з досвіду роботи НБУ для дітей) та надано відповіді на запитання щодо складних випадків систематизації документів. (Шеховцова Т. І. – завідувач відділу комплектування та обробки документів).

- **Міжрегіональний семінар «Літня школа безпеки «Допомогти! Врятувати! Запобігти!»** з актуальних проблем взаємодії дитячих бібліотек з громадою щодо питань цивільного захисту, який відбувся 20–21 червня 2017 року на базі Харківської обласної бібліотеки для дітей відбувся. Заходи проводились на двох локаціях: теоретичні знання та основні напрямки консолідації зусиль бібліотекарів з приводу цивільного захисту було розглянуто під час проведення пленарної частини, що проходила у бібліотеці; практичні вміння та навички понад 150 дітей-учасників здобували під час незвичайного квесту-практикуму за участі рятувальників, пожежних, поліцейських, енергетиків та медиків на території Регіонального ландшафтного парку «Фельдман Екопарк». (Хованець Т.В. – завідувач науково-методичного відділу).

- **Семінар-тренінг «Бібліотека як центр суспільних зв'язків, місце духовного спілкування, організації змістовного дозвілля населення»** відбувся 21 червня 2017 року на базі Лошнівської публічно-шкільної бібліотеки-філії в Центрі культури і дозвілля Терехівської ОТГ. На семінарі-тренінгу із консультацією «Різномаїття бібліотечних інновацій для користувачів дітей» виступила заступник директора обласної бібліотеки для дітей Надія Чайківська.

- **V Всеукраїнська літня школа адвокатури для бібліотекарів «Адвокація у стилі ЕКО»** відбулась 3–7 липня 2017 року у м.Заліщики Тернопільської області. Протягом п'яти днів учасники: ознайомились з досвідом Тернопільської «бібліотечної адвокатської кухні», отримали теоретичні знання з основ адвокатури від Світлани Барабаш; ознайомились із зеленими або екологічними бібліотеками та екобібліотечними проектами сьогодення від Лариси Лугової; зустрілись з владою та громадою міста Заліщики та сіл Синьків, Добрівляни, побували в районній та селищних бібліотеках, поспілкувались з бібліотекарями; у форматі печі-куча поділились проектами своїх бібліотек по захисту навколишнього середовища та по підвищенню обізнаності громади про рідний край; відвідали об'єкти Національного природного парку «Дністровський каньйон»; в межах акції «Врятуй Дністер від ГЕС» взяли участь у сплаві по Дністру на катамаранах. (Хованець Т.В. – завідувач науково-методичного відділу).

- **Тренінг «Соціальна згуртованість, мобілізація внутрішньо переміщених осіб. Проектна діяльність та розвиток громади»**. 7–9 серпня у Тернопільській обласній бібліотеці для дітей відбулося навчання в рамках проекту «Сприяння відбудові та сталому розв'язанню проблем ВПО та постраждалого від конфлікту населення в Україні». Тренінг організований

Міжнародною організацією з міграції в Україні (МОМ) за фінансування Європейського Союзу.

До участі в заході долучились працівники бібліотек м. Тернополя, представники громадських організацій, вчителі, правозахисники, психологи, студенти, внутрішньо переміщені особи та інші активні жителі громади міста Тернополя. Під час триденного спілкування тренери від МОМ Марія Тищенко та Арсен Келічавий навчали учасників, як написати успішну проектну заявку (термінологія, структура, командний склад проекту, аналіз зацікавлених сторін, оцінка ризиків, генерація ідей для проекту місцевої громади). Ефективній роботі в команді, сприяли симуляційні та ділові ігри: «Олімпія», «Старий рибалка і золота рибка» і «Катастрофа в пустелі», які також допомогли напрацювати навички аргументації та контраргументації, знайти компроміси, навчили слухати та входити в положення інших людей.

Презентація напрацювань відбулась третього дня, за участі п. Естер Руїз де Азуа – координатора з питань надзвичайних ситуацій і стабілізації Міжнародної організації з міграції та п. Анни Єр'оміної – представника Міжнародної організації з міграції в Україні. Ініціативна група, згуртована в ході навчання, отримала необхідні знання і навички, які дали старт роботі над практичною реалізацією власного проекту «Файне єднає». До участі у тренінгу було залучено 25 чоловік, з яких – 10 бібліотекарів, з яких – 6 працівників Обласної бібліотеки для дітей, 1 працівник з Тернопільської обласної бібліотеки для молоді, 3 працівники Тернопільської міської ЦБС.

- **Семінар «Ефективна бібліотека: різноманітність функцій та моделей розвитку»** для завідувачів відділом обслуговування центральних бібліотек відбувся 10 серпня на базі бібліотеки №2 для дітей Тернопільської міської ЦБС. Під час семінару говорили про нові архітектурні моделі сучасних книгозбірень, послуги та форми роботи сучасної бібліотеки, також було презентовано «Бібліосоцколайдер» та колекції мистецьких книг «АРТБУКІВ» (Хованець Т.В.).

- **VIII Львівський міжнародний бібліотечний форум** відбувся 13–16 вересня 2017 р. Однією з пріоритетних тем, що активно обговорювалася на заходах Бібліотечного форуму, стала адвокація, також обговорили: виклики бібліотечної освіти в Україні, світові тенденції, перспективи міжнародного співробітництва та особливості розвитку неформальної бібліотечної освіти; формування культури академічної доброчесності у навчальних закладах України та роль бібліотек і бібліотекарів; можливості та перспективи використання хмарних технологій в роботі бібліотекарів; дизайн сучасної бібліотеки, як зробити так, щоб усі потреби читачів, бібліотекарів та учасників заходів були задоволені, співіснуючи в просторі однієї бібліотеки; європейські цінності та послуги європейських бібліотек (Новіцька Н.С. – директор бібліотеки).

- **Презентація успішних прикладів реформування бібліотечної сфери Великої Британії** відбулася 19 вересня 2017 року у м.Теребовля, яка включала екскурсію трьома Центрами культури і дозвілля Теребовлянської громади, презентацію досвіду реформування бібліотечної мережі в Теребовлянській ОТГ, історії успіху бібліотек у громадському житті Великої Британії (експерт з місцевого розвитку Зорина О'Доннелл, Велика Британія), реформування бібліотечної мережі графства острів Уайт (експерт з бібліотечної реформи Астрід Девіс, Велика Британія) (Чайківська Н.А. – заступник директора бібліотеки, Хованець Т.В. – завідувач науково-методичного відділу).

- **Семінар «Сучасні тенденції в розвитку бібліотек»** відбувся 12 жовтня на базі Теребовлянської центральної публічно-шкільної бібліотеки, під час якого обговорювались наступні питання: як організувати сучасний простір у сільських бібліотеках, успішні приклади інноваційних послуг бібліотек, соціальне партнерство бібліотек, реклама бібліотеки і послуг та інші (Хованець Т.В.).

- **Навчання для бібліотекарів книгозбірень області з питань роботи в програмній системі «УФД/Бібліотека»** (версія 3) за участю фахівця ТОВ «Український фондовий дім» Андрія Кравця проводилося 18 жовтня 2017 року в Тернопільській обласній універсальній науковій бібліотеці відповідно до договору «Щодо встановлення ПС «УФД/Бібліотека». У заході взяли участь працівники обласної бібліотеки для дітей Ракоча Г.В. – завідувачка інформаційно-бібліографічного відділу, Шеховцова Т. І. – завідувачка відділу комплектування та обробки документів, Дирда І.І – інженер-програміст сектору інформаційних технологій та електронних ресурсів.

- **Дводенний тренінг в рамках програми «ПОЛіС»** відбувся 24–25 жовтня у м. Львів, учасниками якого були працівники бібліотеки – Христина Яцків (методист науково-методичного відділу) та Роман Обедняк (працівник сектору інформаційних технологій та електронних ресурсів). Проект виконується Радою міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX) в партнерстві з Міністерством Внутрішніх Справ України, Міжнародною організацією з розвитку права (IDLO) за фінансової підтримки Відділу з правоохоронних питань (INL) Посольства США. Метою програми ПОЛіС є налагодження співпраці між громадою та поліцією заради безпеки та розвитку міст.

Результатом участі в даному тренінгу є реалізація програми ПОЛіС Тернопільською обласною бібліотекою для дітей спільно з Головним управлінням національної поліції у Тернопільській області, що включає проведення ряду заходів для дітей та підлітків, направлених на виховання безпечної поведінки на дорозі та в побуті, запобігання та протидію насильства в сім'ї, а також з метою подолання стереотипів щодо діяльності поліції, сприяння встановленню довірливих відносин.

- 30–31 жовтня 2017 року відбувся тренінг **«Написання проектів та фандрейзинг для бібліотекарів»**, в якому взяли участь 20 бібліотекарів з Тербовлянської, Шумської та Підволочиської громад, а також представники обласних бібліотек м. Тернополя. В ході заходу учасники ознайомились з основними поняттями: донор, цільова дотація (грант), проект, поговорили про мотивацію донорів та міфи про гранти та спонсорів, детально розглянули анатомію проектної заявки. Учасникам було цікаво спробувати себе в ролі експертів з оцінки заявок на отримання гранту та проаналізувати різні проекти на відповідність вимогам. Результатом тренінгу стали розробка чотирьох проектів та написання заявок та бюджету до них. До того ж, було розглянуте питання **«Фандрейзинг: види ресурсів та їх джерела»**, учасники детальніше дізнались про спільнокошт та громадський бюджет (Хованець Т.В. – завідувач науково-методичного відділу, Яцків Х.А. –методист науково-методичного відділу).

- **Тренінг «Ефективна комунікація з користувачами бібліотек»** відбувся 16 листопада 2017 року на базі Тербовлянської центральної публічно-шкільної бібліотеки. Під час тренінгу учасники обговорювали наступне: клієнтоорієнтованість бібліотекарів, «портрети відвідувачів» бібліотеки, їх цілі, потреби, можливі запити, правила ведення діалогу, вербальне та невербальне аргументування, техніки аргументації, техніки саморегуляції для запобігання емоційного вигоряння (Хованець Т.В. – завідувач науково-методичного відділу).

- **Семінар-практикум для завідуючих бібліотеками для дітей області «Бібліотека і громада: шляхи взаємодії, очікувані результати»** відбувся 6 грудня на базі Тернопільської обласної бібліотеки для дітей. Семінар проводився з метою ознайомлення з методами та способами адаптації бібліотек в реаліях новоутворених громад, підвищення професійної майстерності і формування нового іміджу закладів культури.

Відкривала семінар директор Тернопільської обласної бібліотеки для дітей Надія Новіцька, доповідь якої була присвячена нормативно-правовому регулюванню у сфері діяльності бібліотек. Звертаючись до актуальних питань сьогодення, Надія Семенівна закликала колег до активної співпраці з місцевими громадами, участі в грантах, які відкривають можливість додаткового фінансування, сприяють налагодженню співпраці з громадськими формуваннями, представниками державних органів.

Про те, які напрями роботи бібліотек для дітей мають бути пріоритетними для сучасного працівника книгозбірні в 2018 році, розповіла учасникам семінару заступник директора з наукової роботи Надія Чайківська. На прикладі діяльності ТОВД, яка виграла у конкурсах і успішно реалізовує проект **«Файне єднає»** та програму **«ПОЛіС»**, було надано ряд практичних рекомендацій щодо втілення у життя навіть найсміливіших ідей.

Досвід закордонних книгозбірень, їх трансформація в модерні інформаційно-культурні осередки, які мають усі ресурси для задоволення потреб сучасного читача презентувала у своєму виступі завідувачка науково-методичного відділу – Тетяна Хованець. Бібліотекарям було продемонстровано цікаву відеопрезентацію про роль книги і читання в сучасному суспільстві, незвичні, але доволі ефективні способи залучення до читання, які практикують в бібліотеках таких європейських країнах, як Німеччина, Польща, а також США.

З особливостями систематизації документів в умовах впровадження універсальної десяткової класифікації (УДК), присутніх ознайомила завідувачка відділу комплектування і обробки Тетяна Шеховцова.

У підсумках найактивніші учасники семінару-практикуму ділились першими досягненнями в сфері співпраці бібліотек з місцевими громадами, пропонували власні оригінальні ідеї трансформації бібліотечного простору на благо і користь суспільству.

- **Конференція «Дієва бібліотека громади: пошуки майбутнього»** відбулася 11 грудня у Тернополі для голів ОТГ та бібліотекарів.

Метою заходу було інформувати керівників органів місцевого самоврядування області про кращі вітчизняні та зарубіжні практики реформування бібліотечних мереж, обмін досвідом.

У конференції взяли участь незалежні експерти з громадських організацій – Микола Крат, представник ГО «Європейський діалог», представники влади – заступник голови Тернопільської ОДА Юрій Юрик та начальник управління культури облдержадміністрації Григорій Шергей, видавничої сфери – засновник видавництва «Наш формат» Владислав Кириченко, генеральний директор видавництва «Фоліо» Олександр Красовицький, а також директори та працівники бібліотек Чернігівської, Вінницької, Житомирської, Хмельницької, Тернопільської та Львівської областей (Хованець Т.В. – завідувач науково-методичного відділу).

У 2017 році **Обласна бібліотека для дітей організувала та провела спільно з дитячими бібліотеками області:**

Обласний етап Всеукраїнського дитячого літературного конкурсу «Творчі канікули».

В рамках конкурсу до Тернопільської обласної бібліотеки для дітей надійшло 30 конкурсних матеріалів за номінаціями:

- «Так, я люблю Україну» – 10 робіт (у віковій категорії 11–13 років – 3, 14–18 років – 7);
- «Природа – джерело натхнення та краси» – 5 робіт (11–13 років – 2, 14–18 років – 3);
- «І в кожному із нас уже живе філософ!» – 2 роботи (14–18 років – 2);
- «Моя майбутня професія» – 5 робіт (11–13 років – 3, 14–18 років – 2);

- «Безмежний світ моєї уяви» – 7 робіт (11–13 років – 1, 14–18 років – 6);
- «Знайомтеся — це ми!» – 1 робота (14–18 років – 1).

Участь у конкурсі взяли 21 конкурсант двох вікових категорій, а саме:

- діти віком 11–13 років – 8 учасників, 9 робіт,
- діти віком 14–18 років – 13 учасників, 21 робота.

Переможцями I туру конкурсу стали:

номінація «Так, я люблю Україну» у віковій категорії 11–13 років Кобець Анастасія, Шумського р-ну с.Тетельківці; у віковій категорії 14–18 років – Мартинишин Юлія, смт.Козова;

номінація «Природа – джерело натхнення та краси» у віковій категорії 11–13 років – Росіцька Катерина, Шумського р-ну с.Великі Дедеркали; у віковій категорії 14–18 років – Говдера Марта, Монастириськ. р-н с. Гончарівка;

номінація «І в кожному із нас уже живе філософ!» у віковій категорії 14–18 років – Маргіна Дарія, м.Кременець;

номінація «Моя майбутня професія» у віковій категорії 11–13 років – Мазурук Олексій, Шумського р-ну с.Бриків; у віковій категорії 14–18 років –

номінація «Безмежний світ моєї уяви» у віковій категорії 11–13 років – Плитка Олександра, м. Монастириська; у віковій категорії 14–18 років – Богач Вікторія, Зборівського р-ну с.Цебрів.

номінація «Знайомтеся — це ми!» у віковій категорії 14–18 років – Маргіна Дарія, м.Кременець.

Всеукраїнський конкурс дитячого малюнка «Рідна країна – безпечна країна: Як треба поводитися на дорогах», організаторами якого виступили Національна бібліотека України для дітей та Фонд Миколи Томенка «Рідна країна».

У конкурсі взяли участь читачі-діти віком від 7 до 12 років.

До Тернопільської обласної бібліотеки для дітей надійшло 114 конкурсних матеріалів від 107 учасників – читачів районних, міських бібліотек для дітей та сільських бібліотек-філій області. Учасники конкурсу у свої роботах зобразили можливі небезпечні ситуації під час дорожнього руху та способи їх запобігання.

Обласне журі підвело підсумки конкурсу та визначило 3-х переможців, роботи яких направлені до Національної бібліотеки України для дітей, зокрема:

- 1 місце – Келимник Марія, м. Кременець;
- 2 місце – Гонсьор Тарас, м. Підгайці;
- 3 місце – Абрамець Іван, с. Високе Монастириського району.

Методична робота в центральних бібліотеках для дітей області

Методична діяльність центральних районних бібліотек для дітей у 2017 році включала виконання таких завдань:

- аналіз діяльності сільських бібліотек по роботі з дитячим населенням;
- методична та практична допомога бібліотекам ЦБС з оформлення книжкових виставок, інформаційних стендів, упорядкування фондів, запровадження нових форм роботи з користувачами різних вікових та соціальних груп населення.

- консультативна підтримка при складанні річних планів та звітів роботи, розробці сценаріїв, видавничій діяльності тощо.
- підвищення кваліфікації працівників району на районних нарадах, семінарах, тренінгах, практикумах.
- організація та проведення в бібліотеках Тижня дитячого читання, Літніх читань для дітей.

Працівниками районних бібліотек для дітей здійснено 194 виїзди (у т.ч. 33 комплексних) у бібліотеки-філії області з метою вивчення стану забезпечення ефективного бібліотечно-інформаційного обслуговування дитячого населення та надання методичної і практичної допомоги в обслуговуванні юних читачів.

В наш час вимоги до професії бібліотекаря швидко змінюються і ускладнюються. Тому, найбільш пріоритетним напрямом залишається підвищення кваліфікації бібліотекарів. Важливу роль у цьому відіграють семінари, семінари-практикуми, семінари-наради. У 2017 році для підвищення фахового рівня сільських бібліотекарів проведено 25 районних семінарів та семінарів-практикумів за темами:

- «Промоція бібліотек: проблеми дитячого читання»; «Сучасні аспекти формування інформаційної культури молоді» (Буцацька ЦБД);
- «Сучасні підходи до роботи з дитячим читачем» (Гусятинська ЦБД);
- «Система інформаційно-бібліографічного обслуговування дітей та молоді в сучасних умовах» (Збаразька ЦБД);
- «Територія дитинства: дошкільник у бібліотеці» (Кременецька ЦБД);
- «Дитяча бібліотека сьогодні: нові можливості, нові якості обслуговування» (Монастириська ЦБД);
- «Роль бібліотечних закладів у національно-патріотичному вихованні читачів» (Підволочиська ЦБД);
- «Бібліотека і підліток: взаємодія у інформаційному просторі» (Шумська ЦБД) та ін.

У системі підвищення кваліфікації бібліотечних працівників бібліотек важливу роль відіграють форми, які спонукають до творчості і пошуку нестандартних рішень. Гарно зарекомендували себе методичні дні «Увага! Бібліоновина», професійні діалоги «Роль книги у сімейному вихованні дітей», години взаємних порад «Наочна форма популяризації літератури», інформаційні виступи «З досвіду роботи», які проводились у Заліщицькій ЦБД.

У Гусятинській ЦБД щотижнево проводяться огляди періодичних видань для працівників бібліотеки «Україна і світ сьогодні», щомісячно – огляди спеціальної преси «Бібліотечні новини», години інформації «На замітку бібліотекаря». Протягом 2017 року на базі книгозбірні відбулись стажування для бібліотекарів сільських філій «Екологічна просвіта – важлива складова у вихованні дітей», методичні дні «Нові бібліотечні послуги в практиці роботи», «Нове у роботі» (огляд журналів «Бібліотечна планета», «Бібліотечний вісник», «Українська культура»), круглий стіл до Всеукраїнського дня бібліотек «Бібліотека і читач», майстер-клас для бібліотекарів «Будьте креативні», відбувались семінари-наради шкільних бібліотекарів району.

Збаразькою ЦБД проведено стажування двох новопризначених працівників, майстер-клас «З книгою – в електронний світ», тренінг «Бібліотеки як центри підтримки ОТГ».

Фахівцями Козівської ЦБД для бібліотекарів системи проводились «Методичні дні», надавались методичні поради, рекомендації в організації та проведенні масових заходів, а саме: «Національно-патріотичне виховання», «Методичні рекомендації з організації мережі публічних бібліотек в об'єднаних територіальних громадах», «Відзначення 75-річчя УПА», «Тиждень дитячого читання», «Літні читання».

У Кременецькій ЦБД організовано школу початківців «Бібліотека – користувач: формула успіху». Робота бібліотек, що обслуговують дітей Кременецької ЦБС висвітлюється на блозі «Кременецька централізована бібліотечна система», до уваги користувачів блогу інформація про проведення різноманітних масових заходів. У розділі «Методичний вісник» висвітлюються матеріали проведення семінарів, практикумів, нарад, систематично надаються консультації професійного спрямування.

Монастириською ЦБД організовані практичні заняття з питань планування та звітності, ведення облікових документів, оформлення книжкових викладок літератури, організація та проведення літнього відпочинку дітей та Тижня дитячого читання. Підвищенню рівня професійних знань серед бібліотекарів району сприяли наступні заходи:

- заняття у творчій лабораторії «Бібліотека – центр краєзнавства» на базі бібліотеки-філіалу с. Бертники;
- «Школа бібліотекаря-початківця» з новопризначеними працівниками бібліотек-філій: Залісся, Підлісне, Високе;
- тренінг з основ бібліотечної роботи для працівників бібліотек сіл Доброводи, Швейків, Бертники, Вістря, Задарів, Високе,
- тренінг «Основи комп'ютерної грамотності» для бібліотекарів сіл Горожанка, Велеснів, Залісся, Дубенка, Слобідка-Горішня, Горигляди, Лазарівка.

Крім того, Монастириською ЦБД на протязі року проведено 9 виробничих нарад, де розглядалися різні теми та надавалися консультації працівникам бібліотек-філій: «Робота клубів за інтересами та гуртків для дітей», «Сучасна бібліотека – центр інформації, духовного розвитку та організації дозвілля», «Молодь і книга: проблеми нового віку», «Впровадження в роботу бібліотек нових ефективних форм і методів роботи з читачами», «Бібліотека як центр правової освіти», «Довідково-бібліографічний апарат – інформаційне ядро бібліотеки».

Підволочиська ЦБД організувала День фахівця «Кращий за професією», методичні дні «Бібліотека і місцева громада», «Планування і звітність бібліотеки», практикуми «Аукціон творчих амбіцій», «Електронні ресурси доступні для всіх», «Пошук інформації в мережі Інтернет», огляди фахових видань, літературно-мистецьких журналів.

У Підгаєцькій ЦБД відбувся практикум «Робота бібліотеки-філії з користувачами – дітьми у с. Поплави», година профілактичних порад щодо

поповнення фондів бібліотеки та налагодження зв'язку бібліотеки з органами влади.

Шумською ЦБД було надано консультації та практичні поради на теми: «Планування, облік та звітність», «Бібліотека для читача: рухаємось далі, крокуємо, впроваджуємо», «Формування, використання та збереження книжкового фонду», «Літні читання з користувачами-дітьми», проведено 8 виробничих нарад на яких інформували про інноваційні форми та методи роботи з дітьми, знайомили з матеріалами досвіду роботи бібліотек України та зарубіжжя.

Важливу роль у методичній роботі та підвищенні кваліфікації кадрів відіграє видавнича діяльність. У 2017 році дитячими бібліотеками області підготовлено інформ-дайджест «Книги-переможці літературних конкурсів», буклет «Природні дива Заліщанщини», пам'ятку «Обереги нашого дому», електронні презентації «Книга в інформаційному просторі», «Світова книга прав дитини», «Славетними місцями нашого міста» (Заліщицька ЦБД); інформаційний буклет «Ми за безпечний Інтернет» (Збаразька ЦБД); методичні матеріали «Понад усе вони любили Україну» (75 р. із часу створення УПА), «Літописець долі рідного народу» (145 р. від д.н. Б. Лепкого), «Художнє мистецтво Монастирищини», «Правове виховання дітей та підлітків» (Монастириська ЦБД).

IV. Довідково-бібліографічна та інформаційна діяльність.

Інформаційно-бібліографічна діяльність Обласної бібліотеки для дітей

Інформаційна та довідково-бібліографічна робота бібліотеки у 2017 році була спрямована на задоволення інформаційних запитів читачів-дітей, зумовлених їх навчальною діяльністю, а також на забезпечення інформаційної підтримки керівників дитячого читання – бібліотекарів, вчителів, вихователів та батьків.

Протягом звітнього року працівники інформаційно-бібліографічного відділу склали аналітичний опис статей з періодичних видань і збірників, які отримала бібліотека, на більшість із них були дані анотації, зокрема: описано 4605 статей із періодичних видань, систематизовано – 4546, проанотовано – 4225.

Продовжувалась робота щодо вдосконалення ДБА бібліотеки. Влито в картотеку 4540 нових карток, з них в систематичну картотеку (відділи 2, 63, 66, 78, 83) – 1710, в краєзнавчу картотеку – 950; у методичну і тематичні картотеки – 1880 карток.

Проводилося поточне та генеральне редагування картотек, з яких вилучено 1385 застарілих карток. В ході редагування СКС відкрито 21 рубрику: відділ 63 «Історія. Історичні науки», відділ 66 «Політика. Політичні науки», відділ 76 «Засоби масової інформації», відділ 78 «Бібліотечна справа. Бібліографія»: «Україна і Росія: стосунки з 1991 року», «Кримські татари», «АТО», «Боротьба з корупцією», «Рух і організація волонтерства України», «Пільги учасникам АТО», «Донбас, Крим», «Децентралізація», «Інформаційна війна», «Видавництва», «З досвіду роботи бібліотек», «Бібліотека та інформаційна культура» та ін.

Проведено редагування та розширення картотеки науково-методичної і педагогічної літератури для вчителів загальноосвітніх шкіл, вихователів, батьків,

оформлено нові роздільники і відкрито нові рубрики: «Інтегровані заняття», «Навчання грамоти», «Природа», «Фізичний розвиток. ОБЖ і здоров'я», «Ігри та іграшки». В краєзнавчій картотеці у розділі 84 відкрито рубрики «Наші земляки в АТО», «Волонтерство» та рубрики-персоналії **О. Сенатович, М. Савка, М. Баліцька, І. Мацко, Г. Гордасевич, Н. Гербіш**, у 85 – рубрика **Олег Щупляк** та здійснено редагування розділів 83 – 88. Крім того, проведено редагування тематичної картотеки у розділі «Етика. Психологія» і відкрито 8 рубрик: «У дружбі сила», «Шлях до добра», «Уроки феї етики» та ін.

Впродовж 2017 року користувачам бібліотеки було надано 802 довідки. Більшість з них тематичні та бібліографічні, надавались здебільшого учням ЗОШ, бібліотечним працівникам, вчителям, вихователям дитячих садочків. Досить змістовними були довідки: «Дитяча література письменників Тернопілля», «Виверження вулканів за останні 100 років», «Правове виховання підростаючого покоління», «Піраміда здорового харчування», «Як скласти список використаної літератури до наукової роботи», «Бібліотечні уроки про картотеки та каталоги», «Вислови видатних людей про рідний край», «Про громадські організації Тернопільщини» та ін. Для виконання довідок було використано СКС, ККС, методичну картотеку, тематичні картотеки, Інтернет ресурси.

Розвиток інтернет-технологій – це можливість розширити зону обслуговування за рахунок віддалених користувачів, що дало змогу виконувати запити віртуальних користувачів у розділі «Запитай у бібліографа» на сайті ОБД. У 2017 році виконано 3 віртуальні довідки. Працівниками відділу підібрано і надіслано матеріали на теми: «Свято Першого дзвоника», «Розваги у літньому прищільному таборі», «Морський український флот».

Важливе місце займає інформаційна робота відділу, яка серед інших форм передбачає різноманітну видавничу діяльність, зокрема у 2017 році підготовлено і видано:

- **бібліографічний покажчик** «Доки любити - допоки жити» до 70-річчя від дня народження Ганни Костів-Гуски;
- **бібліографічний нарис** «УПА: історія нескорених земляків» до 75-річчя створення УПА;
- **інформаційний список** «Нові надходження з теорії та методики виховання» для класних керівників, вихователів загальноосвітніх шкіл м. Тернополя за 2017 рік»;
- **інформаційний список** «Лауреати премії ім. І. Блажкевич – наші земляки»
- **бібліографічна довідка** «Поета слово віще і святе...» (до 70-річчя від дня народження Я. Сачка);
- **календар** «Знаменні і пам'ятні дати 2018 року».

З нагоди 114-ої річниці від дня народження нашого земляка Романа Завадовича у грудні 2017 року завідувачка ІБВ Галина Ракоча взяла участь у передачі «Особистості» на обласному радіо. Вона розповіла слухачам про життєвий і творчий шлях Романа Завадовича та ознайомила їх з матеріалами розміщеними в **бібліографічній довідці «Мудрий Роман зі Славної»**, підготовленої працівниками відділу.

З нагоди 75 років книги-ювіляра «Маленький принц» А.Сент-Екзюпері розроблено **кросворди та інформ-листівку «Маленькому принцу – 75»**.

Не залишилася поза увагою батьків першокласників розгорнута на відділі обслуговування дошкільників та учнів 1–4 класів **виставка-порада журнально-газетних матеріалів «Секрети вдалого початку»** (як допомогти першачку адаптуватися до навчального процесу). Як доповнення до виставки для батьків було розроблено **пам'ятки «Поради батькам»**.

Крім того, працівники відділу систематично здійснювали популяризацію бібліотечно-бібліографічних знань через проведення бібліотечних уроків **«Каталоги і картотеки дитячої бібліотеки»**, перегляд відеопрезентації **«Казка про каталоги і картотеки»**, організацію вікторин **«Незвіданий світ в енциклопедіях та словниках»**, **бібліо-інформ візитку «Бібліограф інформує»**.

З метою систематичного ознайомлення бібліотекарів з бібліографічною продукцією, працівниками відділу проводились інформаційні огляди бібліографічних показників Національної бібліотеки України для дітей та огляди видавничої продукції відділу. Зокрема, напередодні Дня бібліотек у читальному залі було оформлено виставку **видавничої продукції «Бібліографічні видання – путівник у морі інформації»**.

Працівники відділу створювали **слайд-презентації** до бібліотечних уроків, літературної та бібліографічної вікторини: **«Книги, що знають все»**, **«Найдивовижніші книги світу»**, **«Лабіринти у книжковому морі»**.

Впродовж декількох років у відділі ведеться фактографічна папка-досьє краєзнавчої тематики **«Про нас пишуть»**, яка поповнюється новими матеріалами. Систематично надавались інформації на сайт бібліотеки у **рубрики «Про нас пишуть» (13 публікацій) та «Видавнича діяльність»**.

Працівниками відділу велась велика пошукова робота з дослідження життя і діяльності відомих митців краю: письменників, драматургів, поетів. Дана інформація висвітлюється в **інтернет-проекті «Літературна карта Тернопілля»** у розділі **«Бібліотечні проекти»** на сайті ОБД. У 2017 році підготовлено матеріали про 6 персоналій : Ю. Вавровий, М. Кремінярівська (Кременець), С. Галябарда (Гусятин), М. Кічура (Підгайці), Н. Пасічник (Теребовля), М. Костенко (Тернопіль), а також доповнено інформацію про 4 персоналії: Г. Назарків (Козівський р-н), Б. Бастюк (Тернопіль), Є. Безкоровайний (Заліщики), Л. Білик (Зборівський р-н).

Впродовж року у відділі здійснювалося інформування бібліотекарів області, шкільних бібліотекарів через сайт ОДБ у розділі **«Методична допомога з питань бібліографії дитячим бібліотекам області»**, де висвітлювалися нові матеріали з питань бібліотечно-бібліографічної грамотності.

Працівники відділу брали участь у заняттях школи сучасного бібліотекаря, **«Бібліографічна діяльність як важлива складова іміджу бібліотеки»**; семінарі-практикумі для бібліотекарів ЗНЗ м. Тернополя, де провели консультацію на тему **«Ігрова діяльність на бібліотечних уроках, як засіб виховання компетентного читача»**.

У 2017 році створено картотеку видавничої продукції відділу за 1991–2011 рр.

Інформаційно-бібліографічна діяльність в бібліотеках для дітей області.

Дитячі бібліотеки області сьогодні це інформаційні центри до яких прийшов уже новий користувач з новим світосприйняттям, сучасними проблемами, літературними уподобаннями. Відповідно до зростання інтелектуального рівня користувачів-дітей, ускладнення їхніх запитів, зміни шкільних програм та введення нових предметів переорієнтовується і діяльність бібліотек. Це примушує працівників шукати інші підходи до вже традиційних послуг, впроваджувати нові, удосконалювати довідково-бібліографічний апарат бібліотек, який по праву вважається ключем до фонду документів, розкриваючи його склад і зміст. Фонди займають особливе місце в матеріально-технічній базі бібліотек, будучи і матеріальним, і інформаційним ресурсом одночасно.

На протязі 2017 року в дитячих книгозбірнях області проводилась постійна, систематична робота з довідково-бібліографічним апаратом бібліотек. Його складові – каталоги і картотеки, довідкові видання в сукупності забезпечували функціонування ДБА як цілісної системи, здатної повністю задовільнити потреби читачів-дітей і керівників дитячого читання. В систематичні, краєзнавчі картотеки вливались картки на нові надходження, відкривались нові актуальні рубрики, персоналії, проводилось редагування. Багато бібліотек області, крім краєзнавчої і систематичної картотеки статей для кращого задоволення потреб користувачів ведуть **ілюстрований каталог для дошкільників і першокласників** (Заліщицька ЦДБ), **тематичні картотеки**, наприклад:

- **«Організаторам дозвілля», «На допомогу бібліотекарю», «Народні звичаї, обряди, свята і традиції»** (Заліщицька ЦДБ);

- **картотеку для педагогів «Сценарії, свята, вікторини»** (ЦДБ м.Тернополя);

- **«Для вас вчителі», «Сценарії масових заходів»** (Бережанська ЦДБ);

- **«Методичних матеріалів для керівників дитячого читання** (Ланівецька ЦДБ);

- **«Чорна сльоза України»** (до річниці Голодомору) (Підволочиська ЦДБ);

- **«Літературна Тернопільщина»** (Скалатська ЦДБ);

- **«Картотеку організаційно-дозвілєвої діяльності»** (Монастириська ЦДБ);

- **«Картотеку казок», «У світі тисяча професій»** (Підволочиська ЦДБ).

В картотеках статей відкривались **нові рубрики та персоналії:**

--«2017 рік – рік УПА», « Всесвітній день волонтерів», «125 р. від дня народження Й. Сліпого», «130 років від дня народження Леся Курбаса», «130 років від дня народження М. Чайковського» (Монастириська ЦДБ);

--«Воїни АТО – наші земляки» (Підгаєцька ЦДБ);

--«100-річчя героїчної звитяги українських січових стрільців під Конюхами», «Бишки – столиця воюючої України», «75-річчя створення УПА» (Козівська ЦДБ);

--«85 років Голодомору в Україні», «145 років від дня народження Соломії Крушельницької» (Збаразька ЦДБ);

--«2017 – Рік Української революції 1917-1921 рр», «2017 – Рік Японії в Україні» (Копичинецька міська бібліотека для дітей);

--«Воїни Бучаччини в зоні АТО» (Бучацька ЦДБ);

--«70 років від дня народження Г. Костів-Гуски», «65 років від дня народження Б.Мельничука» (Гусятинська ЦДБ) та інші.

Важливою ділянкою роботи в довідково-бібліографічному обслуговуванні користувачів є видача **довідок**, проведення **консультацій**. З аналізу виконаних довідок можна зробити наступні висновки: тематика бібліографічних довідок відзначається складністю, різноманітністю, актуальністю, тісно пов'язана з проблемами сьогодення й минулого нашої країни і зокрема свого краю. На першому місці – довідки з літературознавства, що становлять 70% від загальної кількості, історії – 13,6%, краєзнавчого характеру – 13,4%. Із загальної кількості виконаних бібліографічних довідок переважають **тематичні довідки**. Основними джерелами виконання поки що є традиційні джерела – довідково-бібліографічний фонд, каталоги та картотеки бібліотек, також інтенсивно використовуються можливості Інтернету.

Практично всі бібліотеки ведуть облік виконаних **усних та письмових довідок**, кількість яких зростає:

--«Молоде покоління обирає здоров'я», «Захопливий світ фантастики», «Читання справа сімейна» (Монастириська ЦДБ) ;

--«Як розмовляти з Богом», «Вірші про найріднішу», «Природні явища» (Підгаєцька ЦДБ);

--«Світоч нації» (145 років від дня народження Богдан Лепкого), «Життя заради єдності українського народу» (125 років від дня народження Йосипа Сліпого) (Гусятинська ЦДБ).

--«Традиції європейських народів», «Вчимося економити» (Лановецька районна бібліотека для дітей).

--«Мистецтво витинанок», «Біографії композиторів», «С. Колодницький – краєзнавець Підгаєччини» (Підгаєцька ЦДБ).

Головним у інформаційно-бібліографічній роботі дитячих бібліотек є забезпечення оперативного задоволення інформаційних потреб користувачів. З метою покращення інформаційної функції бібліотек та кращого ознайомлення читачів з новинками книг та періодичних видань бібліотеки Тернопільщини розгортають книжкові виставки, тематичні полицки, які організовані з урахуванням вікових особливостей користувачів, проводять дні бібліографії, інформації, нових надходжень, періодики тощо:

--**Дні інформації «Нові книги»** (Підгаєцька ЦДБ), «**Держава і право**», який включав перегляд літератури «**Зупинись над прірвою**» і огляд «**Дитина на хибній дорозі**» (Борщівська ЦДБ), «**Сучасна дитяча література – казкове відображення Всесвіту**» (Скалатська ЦДБ), «**Дитячі книги-ювіляри 2017 року**», «**Тільки тим історія належить, хто сьогодні бореться й живе**» (Монастириська ЦДБ), «**Патріарх нескореної церкви**» (Підволочиська ЦДБ);

--**День нових надходжень «Увага! Нова книга!»**, **Дні періодики «Журнальна карусель запрошує»** (Козівська ЦДБ), «**Прес-калейдоскоп**», під час якого проведено прес-огляд «**Цікаве в природі**» та до Дня преси була оформлена **виставка періодичних видань «Калейдоскоп цікавих сторінок»** (Підволочиська ЦДБ);

--**книжкові виставки «Разом з книгою зростаємо», «Подорожуємо разом з книжковими героями»** (Тернопільська районна бібліотека для дітей), «**Нові імена в дитячій літературі України**» (ЦДБ м. Тернополя), «**Бібліотека**

інформує» (Бережанська ЦДБ), **«Гортаючи сторінки улюблених журналів»** (Монастириська ЦДБ).

Важливою ланкою роботи залишається інформаційне забезпечення користувачів, адже бібліотека, як інформаційна установа, виконує роль посередника між постійно зростаючим масивом інформації та користувачами. До Дня Європи в Україні Борщівська та Скала-Подільська бібліотеки для дітей підготували години інформації **«Україна – європейська держава»**.

Протягом року всі бібліотеки області проводили **індивідуальне інформування** переважно з питань освіти і навчання, а також дозвілля дітей:

--**«Книга і комп'ютер в інформаційному суспільстві», «Історія України: нове бачення», «Твори красу своїми руками»** (Монастириська ЦДБ);

--**«Королівство першої октави», «Студія сучасного дизайну. Штучні квіти»** (Тернопільська районна бібліотека для дітей).

Груповим інформуванням з урахуванням фахових потреб охоплено відділи освіти, школи, будинки культури, дитячі дошкільні заклади, будинки дитячої творчості, музичні школи та громадські організації:

--**«Письменники сучасної України», «До музики серцем прихилися»** (Ланівецька ЦДБ);

--**«Маленькі секрети умілих рук», «Така різнобарвна музика»** (Гусятинська ЦДБ);

--**«Нові надходження 2017 року»** (Копичинецька міська бібліотека для дітей);

Бібліотеки міст Бережани, Козова, Кременець, Підгайці, Ланівці підготували **інформаційні бюлетені, списки: «Нові надходження до бібліотеки», «Книжкові новинки для вас», «Хіт-парад нових книг»**.

Борщівська бібліотека для дітей для керівників дитячого читання підготувала **інформаційні списки літератури: «Нові книги про українську мову», «Молодь, мораль, право», «Звичай нашого народу»**.

Інформаційна культура користувачів-дітей формується шляхом популяризації бібліотечно-бібліографічних знань. В усіх бібліотеках проводилися екскурсії, ознайомлення читачів з правилами користування бібліотекою:

--**«Пізнати мудрість допоможе книга»** (Гусятинська ЦДБ);

--**«В гостях у царстві книг», «Про книгу і бібліотеку»** (Збаразька ЦДБ);

--**«Дім, де живуть книги», «Дорога до храму мудрості»** (Бучацька ЦДБ).

Всі бібліотеки області проводять заняття з виховання культури читання, бібліотечно-бібліографічної грамотності, покращення самостійної роботи з носіями інформації, використовуючи для цього крім традиційних, такі форми, як **пошуково-бібліографічні ігри, ігри-квести**:

--**«На крутих віражах ДБА», «Штурмани книжкових морів», «Знатоки ідуть по сліду», «Формула пошуку, або як не загубитись в інформаційному просторі»** (Заліщицька ЦДБ);

--**«Підкорювачі бібліотечного фонду», «Подорож до країни бібліографії»** (Бучацька ЦБС);

--**інформаційні дайджести «Орієнтир книжкових просторів», «Вернісаж довідкових видань», «Експрес-інформатор для допитливих»** (Заліщицька ЦДБ);

--«Віртуальні бібліотеки. Мандрівка сторінками сайтів дитячих бібліотек України», «Комп'ютерний мегаполіс. Пошук інформації в інтернеті» (Підволочиська ЦДБ)

дні бібліографії:

--бесіда-знайомство «Довідковий апарат бібліотеки», бесіда-консультація «Довідковий фонд бібліотеки» (Підволочиська ЦДБ);

--«Подорож в країну каталогів і картотек» (Збаразька ЦДБ);

--«Чи знаєш ти історію міста» (Хоростківська міська бібліотека для дітей) бібліотечні уроки:

--«Книга – джерело мудрості» (Копичинецька міська бібліотека для дітей)

--«На островах довідкових видань» (Бучацька ЦДБ);

--«Вперше до книгозбірні», «Знай, вивчай свій рідний край» (Зборівська ЦДБ);

--«Про книгу і бібліотеку» (Збаразька ЦДБ);

--«Книга чи комп'ютер», «Книга у твоїх руках» (Скала-Подільська бібліотека для дітей);

--«Знання, які долають злами століть» (Заліщицька ЦДБ).

Підгаєцька ЦДБ підготувала та провела бібліографічний огляд літератури серії «Знамениті українці» та перегляд видань «За сторінками творів українських письменників».

Значно активізувалась в дитячих бібліотеках області **видавнича діяльність**. Для забезпечення відповідного рівня довідково-бібліографічного обслуговування не лише дітей, а й організаторів дитячого читання – вчителів, вихователів, батьків були підготовлені різноманітні **попереджувальні, бібліографічні довідки**:

--«Болючий щем про тих солдат, які навечно стали журавлями» (до Дня Героїв Небесної Сотні), «Якою я бачу Європу» (до Дня Європи) (Тернопільською ЦДБ);

--«Патріарх українського гумору» (до 95-річчя від дня народження Павла Глазового), «Світоч слова і світоч музики» (до 175-річчя від дня народження Миколи Лисенка), «Муза любові й боротьби» (до 115-річчя від дня народження Оксани Лятуринської) (Тернопільська міська ЦБС);

--«Життя заради єдності українського народу» (до 125-річчя від дня народження Йосипа Сліпого), «Світоч нації» (до 145 –річчя від дня народження Богдана Лепкого) та «Життя своє віддав театру» (до 130 років від дня народження Леся Курбаса) (Гусятинська ЦДБ);

--«Україна – край козачий» (Ланівецька ЦДБ).

Інформаційні та рекомендаційні списки літератури:

--«Ювіляри року», «Дорогою перемоги» та «Підгаєччина в боротьбі за волю України» (Підгаєцька ЦДБ);

--«Хай Україна вся читає, бо книга нас усіх єднає», «Літнє книжкове меню» (Козівська ЦДБ);

--«Безцінний скарб української мови», «Природа – наш дім, а ми господарі в нім» (Мельнице-Подільська бібліотека для дітей);

--«Нові надходження до бібліотеки», «Мандруй казковим світом», «Твій майбутній вибір», «Улюблені книги Ваших батьків», «Коли зроблено уроки»,

«Природа – безмежна, таємнича і незбагненна» та «Візьми з собою в літо» (Збараська ЦДБ);

--«Гетьмани козацької держави», «Безцінний скарб – рідна мова» (Тернопільська ЦДБ);

--«Читаємо влітку», «На гостини до книжок-чомучок», «Твори наших сучасників для дітей» (Монастириська ЦДБ).

Також, у Підгаєцькій ЦДБ було підготовлено бібліографічний покажчик «Підгаєччина в іменах», Ланівецька районна бібліотека для дітей підготувала це рекомендаційний список «Дитячі фантазії казкової витонченості» та список-закладку для батьків «Книга – ключ до серця дитини», працівники Збараської ЦБС підготували інформаційний буклет «Ми за безпечний інтернет». Методичні поради «Це нашої історії рядки: Українська Революція 1017 – 1921 років» були підготовлені і розповсюджені Підволочиською ЦДБ спільно з методично-інформаційним відділом центральної бібліотеки. Тернопільська міська ЦБС з метою отримання консультативної допомоги з проблемних питань виховання дітей підготувала пам'ятку для батьків «Азбука батьківства», для популяризації творчості письменників краю – інформаційно-бібліографічний календар «Читаємо своє, читаємо найкраще» (письменники краю – ювіляри року).

Щоб бути освіченою, сучасною людиною необхідно багато читати, знати основи комп'ютерної грамотності. Бібліотекар Заліщицької ЦДБ вирішила запропонувати користувачам, учням 4-х класів місцевої гімназії бібліотечний урок у формі діалогу, під час якого вела серйозну розмову про роль книги, бібліотеки, комп'ютера в інформаційному суспільстві. Учні давали обґрунтовані відповіді на питання бібліотекаря про значення книги і комп'ютера у їхньому житті, чи може комп'ютер замінити книгу, чи залишиться друкована книга у майбутньому. У жвавій дискусії присутні прийшли до спільної думки що книга і комп'ютер в наш час найавторитетніші джерела інформації, бібліотека – складова сучасних інформаційних систем, бо вона завжди була, є і надалі збережеться як інтелектуальний, інформаційний центр, популярне місце спілкування людей.

V. Формування документних ресурсів.

Каталогізування документів

У 2017 році, вперше за останніх 5 років, фонд бібліотеки дещо збільшився і, станом на 1.01.18 р., становить 113 059 прим. документів. Кількість видань, що надійшли до бібліотеки протягом звітного року – 4 659 примірників.

На жаль, основною причиною зросту книжкового фонду, не стала більша кількість нових надходжень, а зменшення кількості вилучених документів. Зокрема, у 2017 р. вилучено 2 719 прим. документів, а у 2016 р. – 5 238 видань.

Таблиця №2. Поточне та ретроспективне комплектування

Надійшло примірників у 2016 році	
Назв	1 200
Примірників	4 659
<i>В т. ч. за джерелом надходження:</i>	
періодичні видання	826

книготорговельна мережа	835
подаровані видання	481
видавництва	1 932
За програмою «Українська книга»	47
Згідно наказу МКУ «Щодо здійснення придбання україномовних книг для поповнення фондів публічних бібліотек»	287
інші джерела	251
<i>В т. ч. за видами:</i>	
книги та брошури	3 833
газети та журнали	826
електронні документи	--

За 2017 рік у фонд бібліотеки надійшло 4659 документів: 3833 прим. книг, 812 прим. журналів і 14 назв газет.

Поповнення фонду бібліотеки книгами у 2017 році відбувалося з таких джерел:

- 806 прим. книг придбано за кошти виділені з обласного бюджету (40 000 грн.);
- 47 прим. книг надійшло за державною програмою «Українська книга» (4389 грн. 43коп.);
- 287 прим. книг отримано згідно наказу МК України «Щодо здійснення придбання україномовних книг для поповнення фондів публічних бібліотек» (23903грн.65коп.);
- 12 прим. книг куплено за грошову винагороду Тернопільської міської ради (700 грн.);
- 17 прим. книг закуплено за спонсорські кошти ПАТ «Тернопільгаз» (1008грн.);
- 2011 прим. книг – подарунок письменників та видавництв (78 763 грн. 16 коп.);
- 30 прим. книг отримано від ОУНБ (1 460 грн.);
- 4 прим. книг отримано від ОБМ (180 грн.);
- 6 прим. книг отримано від НБУ для дітей та наукової б-ки КНІКіМ (350 грн.);
- 10 прим. книг отримано від обласних бібліотек України для дітей (336 грн.);
- 2 прим. книг надійшло від Української бібліотечної асоціації (36 грн.);
- 19 прим. книг від управління культури ТОДА (901 грн. 32 коп.);
- 2 прим. книг отримані від Всеукраїнської екологічної ліги (400 грн.);
- 16 прим. книг надійшло від Східноєвропейської гуманітарної місії (418 грн. 52коп.);

- 5 прим. книг від громадської організації «Міжнародна Балтійсько-Чорноморська конфедерація (100 грн.);
- 1 книга від Тернопільського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (95 грн.);
- 40 прим. книг від благодійного фонду «Бібліотечна країна» (1 730 грн.);
- 283 прим. книг від користувачів бібліотеки (7 530 грн.);
- 18 прим. книг надійшло з інших джерел (1 121 грн. 13 коп.);
- 217 прим. книг отримано взамін загублених (6 508 грн).

Крім цього, фонд бібліотеки поповнився періодичними виданнями, зокрема 14 назв газет та 61 назви журналів на суму – 30 000 грн.

Всього надійшло літератури на суму 169 930 грн. З них:

- за кошти з обласного бюджету – 40 000 грн.
- за державною програмою «Українська книга» – 4 389 грн. 43 коп.;
- згідно наказу МК України «Щодо здійснення придбання україномовних книг для поповнення фондів публічних бібліотек» – 23 903 грн. 65 коп.
- інші надходження – 101 637 грн. 16 коп.

Аналіз нових надходжень за галузями демонструє незадовільну кількість поповнення фонду книгами з сільськогосподарської тематики (9), природознавства (63), мистецтва і спорту (73), техніки (85). Найбільше поповнення фонду відбулося книгами художньої літератури (3 518 прим.), суспільно-політичної (227). Кількість нових надходжень літератури для дошкільників та учнів 1 – 2 кл. становить 300 прим. книг (*детальніше у таблиці № 3, ст. № 53*).

Вся література оформлена відповідними актами про надходження книг у фонд бібліотеки, здійснено технічну та бібліографічну обробку документів.

За 2017 рік з фонду бібліотеки вилучено 2 719 документів. З них: книг – 1 193 прим., журналів – 1 504 прим., газет – 22 назв. По зношеності – 976 прим., 1 526 – документи тимчасового зберігання, 217 прим. не повернуті користувачами.

Проведено аналіз списків незадоволеного запиту читачів в районах області. Списки узагальнені та направлені в НБУ для дітей для подання пропозицій Державному комітету телебачення та радіомовлення України до перевидання цих книг видавництвами та включення їх до переліку книжкових видань, передбачених до випуску за державним замовленням.

Розміщено інформацію про нові надходження на сайті бібліотеки в розділах «Нові надходження», «Бібліотека вдячна». Розділ «Автор дарує книгу» поповнився іменами нових дарувальників, зокрема: Шкляр Василь, Ваврик Іван, Правоторова Віра, Вікарук Арсен, Насипаний Віктор, Атаманчук Ольга, Демків Борис, Лещишин Олексій, Лазарович Микола, Андрушків Богдан, Чистух Володимир, Кушнір Іван, Денисенко Лариса, Омелян Ярослав, Мосійчук Галина, Довгошия Тарас, Довгошия Петро, Довгошия Марія, Палуб'як Богдан, Проник Богдан, Горбачевський Юрій, Проць Любов, Костів-Гуска Ганна.

VI. Зберігання документних ресурсів

Протягом звітного року особливу увагу було приділено роботі із збереження бібліотечного фонду. Проводились заходи спрямовані на забезпечення активного використання бібліотечних фондів, шляхом організації вільного доступу до них користувачів та профілактичні заходи щодо збереження та запобігання псуванню документів, зокрема:

- очищення фонду основного книгосховища від застарілих та зношених документів;
- перегляд фонду відділів обслуговування на предмет виявлення дублетної літератури та видань, які потребують ремонту;
- бесіди з користувачами щодо збереження бібліотечного фонду та визначення критеріїв компенсації втрачених видань;
- контроль за своєчасним поверненням користувачами книг, особливо цінних видань шляхом ведення картотеки-індикатора цінних та рідкісних видань;
- організовано 10 переглядів та виставок літератури, з метою популяризації фондів основного книгосховища;
- зроблено перестановку і упорядковано розстановку періодичних видань по роках і по алфавіту в основному книгосховищі. Поновлено написи на підшивках в оправі: «Вільне життя» та «Ровесник».
- з картотеки-індикатора молодшого відділу вилучено 152 індикатори та 65 індикаторів з картотеки-індикатора середнього відділу на документи, загублені читачами. Упорядковано картотеку-індикатор молодшого відділу.
- у другому півріччі 2017 року з метою покращення умов праці та раціонального використання приміщень перенесено фонд художньої та дитячої літератури у відремонтоване приміщення.
- галузеву літературу, яка у зв'язку з ремонтом одного із залів тимчасово зберігалася в іншому приміщенні, розставлено на полиці, значну частину – впорядковано згідно з таблицями ББК, а саме розділи:
 2. Природничі науки;
 3. Техніка. Технічні науки;
 4. Сільське та лісове господарство;
 5. Охорона здоров'я. Медичні науки.

Крім того, протягом року працівниками відділу книгозберігання, гігієни та реставрації фондів організовано 8 переглядів літератури «Увага, нові книги!», здійснено 54 підбірки книг та періодичних видань для оформлення книжкових виставок і тематичних полиць у відділах обслуговування користувачів, відремонтовано 50 примірників книг.

З метою вивчення ефективності використання книг розділу 84.4 Укр. – **Українська література**, як для загального читання так і за шкільною програмою, покращення популяризації художньої української літератури та виявлення пасивної частини фонду працівниками основного книгосховища проведено аналіз книжкового фонду даного розділу від літери **Т** до літери **Я**. Вивчення проводилось статистичним методом.

Переглянуто 39 полиць, близько 1525 книг даної тематики, що знаходяться в основному книгосховищі.

Всього	Вид. 1-5разів	6-10 разів	Більше 10р.	Не використ.
1525	532	302	616	75

Дані вивчення показали:

1. В основному переважали запити на твори за шкільною програмою та твори для позакласного читання, зокрема: М. Трублаїні, Л. Українка, І. Франко, В. Чемерис, В. Чухліб, Т. Г. Шевченко.

2. Причинами утворення пасивної частини фонду є недостатня інформація про книги, їх популяризація серед користувачів.

Висновки

З метою покращення використання літератури користувачами бібліотеки здійснити наступні заходи:

- проводити індивідуальні бесіди, інформаційні огляди для ознайомлення керівників дитячого читання, працівників бібліотеки, користувачів про книги, які є в наявності;
- систематично організовувати книжкові виставки «Несправедливо забуті книги», «Книги – ювіляри», експозиції книг однієї назви, різних років видання та різних видавництв;
- приділяти належну увагу якісному та кількісному (за шкільною програмою) комплектуванню фонду української літератури.

В ході вивчення 18 примірників вилучено з фонду як зношені і дублетні, запропоновано для читання на відділі обслуговування 15 книг – історичної і пригодницько-фантастичної тематики, відібрано 56 примірників книг, які потребують ремонту.

VII. Програмно-проектна діяльність бібліотеки

Значна частина роботи з користувачами у 2017 році проводилась згідно розроблених власних проектів та програм:

- «Наше здоров'я в наших руках»;
- «Територія Закону і права»;
- «Творімо милосердя разом» (ВО 5 – 11 кл.);
- «Бібліотека обличчям до сім'ї» (*Детально про заходи у розділі Діяльність на допомогу відродженню сімейного читання. Робота з батьками с. 28*);
- «Від малюка до школяра».

Робота в рамках проекту «Від малюка до школяра»

Зробити бібліотеку яскравою, справити враження на сучасного користувача, показати нестандартний зміст і форму, внести ауру новизни – завдання не з легких.

У 2017 році у ВО 1 – 4 кл. успішно стартував **проект «Від малюка до школяра»**, спрямований на всебічний розвиток маленької особистості, адаптацію дітей до дитячого садка і школи, навчання правилам поведінки в колективі, отримання знань, вмінь і навичок, необхідних для кожного конкретного віку. Такі

підготовчі заняття з дітьми перед школою є необхідністю для їхнього подальшого успішного навчання в школі.

Взявши до уваги вікові особливості дитячої аудиторії, в рамках проекту «Від малюка до школяра» бібліотекарі створили дві вікові групи: «Бібліокіндери» (1 – 3 роки) та «Бібліознайки» (4 – 6 років).

Протягом року в рамках проекту проведено **60** заходів, які відвідало **767 осіб**, з них дітей – **396**, дорослих – **371**.

Ранній розвиток малюка – це радісне і яскраве дитинство, наповнене веселими подіями, цікавими знайомствами, новими знаннями та уміннями, що закладає міцний фундамент на все подальше життя.

Для наймолодших відвідувачів («Бібліокіндерів») проведено **36** заходів, до яких залучено **538** учасників, серед них: діти – **272** особи, дорослі – **266** осіб.

Заходи для дітей цієї вікової категорії спрямовані вони на розвиток мовлення, дрібної моторики рук, сенсорики (органів чуття), логічного мислення, пам'яті, уваги та творчих здібностей.

Однією з найефективніших методик раннього розвитку дітей є **методика Марії Монтессорі**. За цією методикою для «Бібліокіндерів» проведено такі **розвиваючі ігри**: «Пірамідка з гудзиків», «Веселі прищіпки», «Ігри зі шнурками», «Чарівні палички», «Диво-калюжа», «Вилavimo з води», «Склади малюнок з пазлів», «Сорока», «Веселі намистинки», «Малюємо виделкою». Важливою складовою ігор за методикою М. Монтессорі є **ігри з крупами**, які допомагають розвивати дрібну моторику рук та надають заспокійливий ефект. Проведено цикл розвиваючих ігор «Слідами М. Монтессорі»: «Сухий акваріум», «Малюємо картини», «Нагодуй колобка», «Пересипаємо ложкою», «Їстівне намисто», «Манна казка», «Макаронне королівство».

Відчути себе справжніми чарівниками діти мали можливість під час майстер-класів з виготовлення аплікацій «Паперові фантазії» та «Пластилінові чудики». Такі заняття допомагають розвивати художнє мислення, наполегливість та дрібну моторику рухів, малята вчаться розрізняти кольори та фігури, бути акуратними, уважними, точними.

Найменші поціновувачі живопису взяли участь у заходах під назвою «Веселі пригоди весняних краплинок», «Квіточка для мами», «Осіннє дерево», під час яких навчилися створювати справжні художні шедеври власними рученятами. Розвиваючі ігри «Веселка кольорів», «Малюнок з пазлів», «Великий художник», «Капітошка» допомагають дітям здобувати навички малювання, сприяють розвитку їх творчих здібностей.

Щоб ознайомити дітей з навколишнім світом, проведено **цикл розвиваючих ігор «Цікава ферма»**: «Хто що їсть?», «Звуки тварин» та ін.. На інтерактивній дошці діти переглядали презентації про тварин, а також за допомогою барвистих карток із зображенням чотириногих друзів відгадували, чим вони люблять поласувати.

Під час гри «Вчимося рахувати» математикам-початківцям потрібно було не лише поррахувати кольорові кульки, які одна за одною з'являлись на екрані, але й назвати зображені цифри.

Заняття, які проводяться в рамках проекту «Від малюка до школяра» допомагають малюкам пізнавати довкілля, готують до нового етапу життя.

Для тих, хто вже готується стати школярем («Бібліознайки») проведено 24 заходи, які відвідали 229 учасників, серед них: діти – 124 особи, дорослі – 105 осіб.

З метою ознайомлення дошкільників зі звичаями українського народу, обрядами, традиціями, народними святами, проведено калейдоскоп зимових свят «Добрі свята приходять у дім», народознавчу мандрівку «Верба красна розцвітає, про Великдень сповіщає», мультимедійну відео-подорож «Всі чекають виглядають Чудотворця Миколая», карнавал новорічних загадок «Будем зиму зустрічати з Новим роком всіх вітати».

Звичаї та мова – це ті найважливіші елементи, що об'єднують людей в один народ, в одну націю. До дня рідної мови проведено мовну гру «Скоромовки – спотиканти».

Визначна дата в нашому житті 24 серпня 1991 року, коли Україна стала незалежною державою – це історичний час для нашої нації, нашого народу. Саме Дню Незалежності була присвячена віртуальна гра-подорож «Мій край де я живу, Україною зову».

Діти у дошкільному віці володіють великою допитливістю, прагнуть до пізнання навколишнього світу, проявляють жвавий інтерес до природи. Ознайомитись з розмаїттям та багатством природи нашого краю, дізнатися про те які тварини живуть в наших лісах, які ростуть дерева, рослини та квіти на українських полях і луках, про сезонні зміни у природі, про значення природи у житті людей і необхідність оберігати її, мали можливість учасники природознавчих мандрівок: «А вже весна у двері стука», «Хто в лісі живе?», «Осінь казка», мультимедійної відео-подорожі «Чому рипить сніжок?», відео-подорожі «Осінь красуня до нас прийшла», медіа-подорожі «Про вусатих і хвостатих, сіро-буро-рудуватих» (до Міжнародного дня захисту тварин).

Гарною розвагою для «Бібліознайок» була участь у різних масових заходах присвячених казкам: мультимедійній відео-подорожі «Двері в казку відчини», літературному лото «Ми герої чудові, ми герої казкові», казковій вікторині «З казкою навколо світу» (до Всеукраїнського Дня бібліотек), інтерактивній грі «Книжкові загадки – дитячі відгадки».

Дошкільний вік – ідеальний час для розвитку різних здібностей, в тому числі – творчих. Проявити та реалізувати свої творчі здібності мали чудову нагоду учасники майстер-класів: з виготовлення аплікації на основі сердечок з кольорового паперу «Закоханий Сплет», аплікацій «Зозулька» та «Сніжинка-смішинка», об'ємних аплікацій: «Чарівне дерево», «Квіти для матусі», Лист до св. Миколая, об'ємної листівки «Казкове деревце», листівки-сюрприз «Сонечко», «Патріотичної закладки», підвіски з яєчної шкаралупи «Клоун чарівник», аплікації із сухого листа «Кружляють листочки в осіннім таночку», новорічного сувеніра «Чарівна шишка». Під час проведення майстер-класів у незвичайній атмосфері творчості та фантазії діти з великим захопленням створювали дива власними руками.

Відвідуючи наші заходи, маленькі дошкільнята навчаються спілкуватися з однолітками, пізнавати оточуючий світ, самостійно виконувати завдання, набувають певних навичок роботи у колективі, розвивають якості дружби, добра,

взаємовиручки і взаємодопомоги. Батьки ж, у свою чергу, вчатья розуміти потреби своєї дитини, допомагати, де це потрібно, і залишати простір для самостійної діяльності.

З 2016 року у бібліотеці діє **Програма правової освіти «Територія закону і права»**, в рамках якої протягом звітного року відбулися ряд заходів: година спілкування «Знати, щоб не оступитися», правова консультація «Час перебування неповнолітніх на вулиці», година права «Розпізнай небезпеку вчасно» (до 10 - річчя Європейського Дня боротьби з торгівлею людьми), бесіда «Толерантність врятує світ» (до Міжнародного дня толерантності), огляд книжково-ілюстративної виставки «Я маю право...Кожна людина має право» (до Всесвітнього дня дитини), правова консультація «Право на працю неповнолітніх», правовий діалог «Як я розумію свої права»(до Дня прав людини) та ін.

(Детальніше про заходи в рамках «Територія закону і права» у розділі Морально-правова освіта дітей та підлітків с. №16)

З жовтня 2017 року в Тернопільській обласній бібліотеці для дітей стартував **проект «Файне єднає»**, який реалізовується за сприяння Міжнародної організації з міграції (МОМ) в Україні та фінансування ЄС.

Проект спрямований на залучення широкого кола членів громади (місцеві жителі, ВПО, національні меншини, різні етнічні групи, люди з особливими потребами та ін.) до участі у соціальних заходах, організованих працівниками бібліотеки та партнерами, які на волонтерських засадах долучаються до їх проведення.

Метою даного проекту є згуртування громади м. Тернополя, підтримка інтеграційних та адаптаційних процесів ВПО у нашій громаді, гармонійне співіснування між усіма жителями, зменшення соціальної напруги та вирішення конфліктів всередині громади, розширення спектру соціальних послуг для населення за місцем проживання, розвиток волонтерства, соціальних та громадських ініціатив.

Участь у проекті «Файне єднає» дозволила нам покращити якість надання послуг, розширити їх асортимент, враховуючи інтереси не тільки відвідувачів дітей, але й різних вікових груп, які мають потребу у соціальних послугах. Зокрема, за час дії проекту організовано низку соціальних заходів, які користуються попитом як серед місцевих жителів, так і серед нових жителів нашого «файного» міста.

Усе, необхідне для реалізації проекту обладнання та розхідні матеріали, закуплено за кошти донора. Сума залучених коштів становить понад **320 000 грн.**

(Детально про заходи в рамках проекту «Файне єднає» у додатку №2).

У грудні 2017 року МОМ запропонувала нашій бібліотеці долучитися до участі у першому в Україні «Доброярмарку», який проводився в Українському домі «Перемога» в межах проекту «Інтеграційна та стабілізаційна підтримка шляхом забезпечення засобами існування внутрішньо переміщених осіб та населення, що постраждало внаслідок конфлікту в Україні» і фінансувався Посольством Великої Британії в Україні та за сприяння Тернопільської міської ради.

Працівники бібліотеки із задоволенням відгукнулися на таку пропозицію і організували цикл безкоштовних майстер-класів для дітей та дорослих. Бібліотекарі навчали відвідувачів «Доброярмарку», як власноруч створювати різдвяні листівки, віночки з кольорового паперу, декорувати свічки, виготовляти святкові подарунки з шишок. Найбільше дітям сподобалось створювати об'ємні ялинкові прикраси за допомогою 3-D ручок, що було дуже актуальним напередодні Нового року.

Шестирічний Ілля, який оформляв новорічну листівку прокоментував так: «Я малював пальчиками різдвяні вогники. Мені дуже сподобалося. Я вдома також багато малюю, а коли виросту хочу стати героєм».

На «Доброярмарку», також, можна було випити філіжанку запашної кави, поласувати смаколиками, зробити фото на згадку, познайомитися та поспілкуватися із бджолярами, пекарями, кондитерами, гончарами, майстрами хенд-мейд подарунків тощо.

Загалом, свою продукцію тут представили учасники проектів Міжнародної організації з міграції з різних областей, які одержали обладнання для втілення і розвитку власного бізнесу.

Протягом двох років в обласній бібліотеці для дітей проходять **заняття з основ програмування** для дітей 9 – 11 років в рамках **проекту Code Club UA** (Всеукраїнська мережа безкоштовних факультативних волонтерських клубів кодування). Щонеділі та щочетверга о 14 год. в Інтернет-центрі книгозбірні волонтери навчають дітей створювати власні анімовані та інтерактивні програми (історії, ігри, анімації, музику тощо), якими можна обмінюватись всередині міжнародної спільноти, що поступово формується в мережі Інтернет. Ділячись враженнями від таких занять, учасники не приховують свого захоплення та позитивних емоцій від набутих знань та виконання інтелектуальних завдань.

«Місто Професій» – це національний проект, метою якого є дати можливість дітям спробувати себе у різних професіях. Організатори заходу запросили нашу бібліотеку презентувати дітям професію бібліотекаря. «Місто професій» подарувало дітям можливість ненадовго подорослішати, проявити свої таланти, отримати максимально повне уявлення про існуючі професії. А в свою чергу кожен із представників професії мав можливість продемонструвати свою діяльність по-особливому. Відвідавши локацію, яку представляла Тернопільська обласна бібліотека для дітей, маленькі тернополяни дізналися багато секретів про цікаву і креативну професію. Більше 100 дітей спробували себе в ролі бібліотекарів – записували себе та своїх рідних у бібліотеку, рекомендували книги читачам, брали участь у майстер-класі із виготовлення закладок до книги. Після чого отримували запис у своєму паспорті про освоєння професії бібліотекаря, ну і звичайно – «заробітну плату», яку юні «бібліоткарі» витрачали на солодощі та подарунки у спеціальному магазині, розташованому на території містечка.

VIII. Використання інформаційних технологій

Тернопільська обласна бібліотека для дітей постійно реагує на зміни в суспільстві, трансформує свої функції задля максимального задоволення інформаційних запитів, потреб, інтересів користувачів, поліпшення бібліотечного обслуговування, розширюючи інноваційні форми діяльності, зокрема в напрямку впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій. Використання інтернет-ресурсів служить заповненню прогалін у комплектуванні, оперативному пошуку різної інформації, урізноманітненню форм масової роботи бібліотек, соціальному партнерству книгозбірні.

Маючи у своєму розпорядженні понад 30 комп'ютерів, підключених до мережі інтернет та іншу мультимедійну техніку наша бібліотека має можливість надавати сучасні сервісні послуги: користування мережею інтернет, WI-FI, запис інформації на електронні носії, друк на принтері, сканування, копіювання документів. В цілому, використання сучасних технологій в обслуговуванні користувачів не тільки підвищує ефективність використання ресурсів книгозбірні, а й полегшує доступ користувача до інформації, підвищує престиж та привабливість бібліотеки.

У 2017 році з метою популяризації роботи бібліотеки та її послуг створено ряд мультимедійних слайд-презентацій та відеороликів, розміщених на сайті бібліотеки та на сторінці бібліотеки у YouTube. Зокрема:

- «Інтернет-безпека для дітей» (з нагоди Дня безпечного Інтернету <https://www.youtube.com/watch?v=GuuqYKxH3y0&t=45s>)

- «Різдвяні вітання у бібліотеці»

<https://www.youtube.com/watch?v=ejKTrWWTjU0>

- Привітання з Днем бібліотек! (<https://www.youtube.com/watch?v=f5FrlgonkPI>)

- Тернопільська обласна бібліотека для дітей вдячна за подаровані книги (https://www.youtube.com/watch?v=im1C_Gfn_Vg&t=76s)

- Винаходи українців на світовому рівні

<https://www.youtube.com/watch?v=H5b5sjZhxE&t=209s>)

- створено відеоолик «Презентація професії бібліотекаря у національному проєкті «Місто професій» (<https://www.youtube.com/watch?v=xoXyjEMMu58>)

Бібліотека постійно працює над редагуванням та наповненням розділів, рубрик сайту інформацією, яка буде цікавою та корисною нашим користувачам.

У розділі «Новини» протягом року розміщено понад 100 інформаційних повідомлень про проведені заходи та організовані книжкові виставки. Крім того, постійно наповнювались такі рубрики: «Книга тижня», «Радимо прочитати», «Письменики-ювіляри», «Нові надходження», «Заходи», «Скарбничка методиста», «Автор дарує книгу», «Видавнича діяльність», «Експурсії» та ін..

У звітному році у розділі «Про нас пишуть» розміщено 56 посилань: **34** інтернет-публікації, **12** на статті з друкованих видань.

У 2017 році на сайті створено два нових розділи: «Наші партнери», «Оголошення та анонси». Про те, що сайт бібліотеки є популярним серед користувачів свідчить число відвідувань його сторінок, яке у 2017 році становило. 148 385 (188 080 – 2016р.) (зменшення показника в зв'язку з переходом на інший хостинг).

Протягом звітного року проводилось наповнення блогу «Поглянь у майбутнє» (<http://look-future.blogspot.com>), який інформує наших користувачів про основні напрямки діяльності проекту «Поглянь у майбутнє». За рік на блозі розміщено 52 інформації. Також, створено розділ «Відгуки в блозі».

Крім того, з вересня діяла нова група волонтерського гуртка з програмування «Code Club». Також, популярними серед відвідувачів є заходи з використанням мультимедійного пристрою **Kinect Xbox 360**. У 2017 році заняття на «Kinect-майданчику» відвідали 178 користувачі від 4 до 16 р.

Через недостатнє фінансування у бібліотеці відсутнє програмне забезпечення для автоматизації бібліотечних процесів: обробки інформації, об'єднання її у єдину інформаційну систему тощо.

ІХ. Рекламно-інформаційні заходи

Рекламна діяльність бібліотеки – один з найважливіших засобів формування іміджу установи, популяризації її послуг серед громади та залучення нових користувачів.

З метою ознайомлення користувачів з асортиментом послуг, які надає бібліотека, працівниками книгозбірні проведено понад 30 екскурсій.

Також, велика увага приділялась **співпраці з різними установами та громадськими організаціями**: загальноосвітніми, дошкільними закладами, Обласним комунальним будинком для дітей шкільного віку, Спеціалізованою школою-інтернатом для дітей з вадами слуху, Головним управлінням Національної поліції у Тернопільській області, Центром дитячої та юнацької творчості, музичним училищем ім. Соломії Крушельницької, обласною організацією Національної Спілки письменників України, Головним управлінням юстиції у Тернопільській області, Службою у справах неповнолітніх та дітей Тернопільської міської ради, Тернопільським місцевим центром безоплатної вторинної правової допомоги, місцевими видавництвами «Навчальна книга – «Богдан», «Джура», «Підручники і посібники», Обласною організацією Товариства Червоного Хреста, Центром Здоров'я, молодіжними організаціями «Спілка української молоді», «Пласт», ГО «Інформаційно-правовий центр «Права людини», ГО «СІТ» (студентська ініціатива Тернополя), ГО «Терен», ГО «Молодіжний центр «Тернопіль» тощо.

Активна робота працівників бібліотеки та тісна співпраця із засобами масової інформації дозволяє формувати позитивний імідж установи, інформувати громадськість міста про нові послуги, що безперечно привертає увагу громади до бібліотеки та сприяє збільшенню кількості відвідувачів книгозбірні.

Про роботу бібліотеки у 2017 році опубліковано 53 інтернет-публікації, 12 статей у місцевих друкованих виданнях, 11 репортажів на радіо, 6 відеосюжетів на телебаченні.

Працівники бібліотеки активно працюють над створенням та розповсюдженням друкованої рекламної продукції – візитівок, оголошень, прес-релізів, запрошень, пам'яток читача, буклетів.

Працівниками відділу комплектування та обробки документів здійснено віртуальне анкетування на сайті бібліотеки «Книга в моєму житті», розроблено

бюлетень нових надходжень у вигляді закладок «Радимо прочитати», «Bibliofresh».

Крім того, з метою популяризації роботи бібліотеки створено ряд мультимедійних презентацій та відеороликів, розміщених на сайті, блогах та на сторінці бібліотеки у You Tube. *(Детальніше у розділі 8. Використання інформаційних технологій).*

Х. Управління колективом та матеріально-технічна база.

Організація управління. Соціальний розвиток колективу

Протягом звітнього року проводилась робота з розробки регламентуючої та технологічної документації:

- переглянуто та доповнено пакет документів про платні послуги;
- поновлено чинні та складено посадові інструкції на нових працівників;
- ознайомлено нових працівників з «Правилами внутрішнього трудового розпорядку».

Велась робота з підвищення кваліфікації працівників бібліотеки, зокрема:

- виробничі навчання «Книга року – ВВС», «Нові імена в українській літературі», огляди нових надходжень за державною програмою «Українська книга» та державною програмою розвитку та функціонування української мови, а також «Новинки літератури – 2017»
- огляди-презентації фахових видань;
- тренінги для нових працівників щодо пошуку інформації в ТОБД;
- звіти працівників бібліотеки про участь у конкурсах, тренінгах, навчальних поїздках;
- виробничі навчання з проблемних питань у структурних підрозділах.

На раді при директорі обговорювались такі питання:

- контроль та аналіз виконання основних показників та основних завдань, підведення підсумків роботи за місяць, квартал, рік;
- участь працівників бібліотеки у конкурсах та тренінгах;
- інформування працівників бібліотеки про оголошені гранти на кращий бібліотечний проект;
- аналіз та оцінка планово-звітної, технологічної документації, обговорення та вирішення проблем, визначення та вирішення перспективних напрямків діяльності закладу;
- аналіз семінарів, загальнобібліотечних заходів, творчих акцій;
- вирішення поточних питань.

У 2017 році активна участь бібліотеки у грантовій діяльності сприяла значному покращенню матеріально-технічної бази установи. Зокрема, завдяки коштам Євросоюзу, наданими МОМ в Україні для реалізації проекту «Файне єднає» бібліотека отримала нові технічні засоби: ноутбук – 1 шт., колонки для ноутбука, мультимедійний проектор – 1 шт., екран для проектування – 1 шт., система озвучення з караоке – 1 шт., мікрофони – 2 шт., відеокамера – 1 шт., павербанк – 1 шт., фліпчарт – 1 шт. та ін..

Проектом передбачено низку заходів за межами бібліотеки, тому, отримано засоби для проведення вуличних акцій; палатки – 3 шт., мобільні столи – 3 шт.,

мобільні стільці – 20 шт., туристичне та спортивне обладнання, настільні ігри, планшети для пісочної анімації, дитячі меблі, ростову ляльку, розвиваючі ігрові килими, кубик «Сома», розхідні матеріали для роботи «Бібліоняні» та проведення майстер-класів:пластилін Play-do, кінетичний пісок, кольоровий папір, клей, бісер, писачки, тканина тощо. Загалом, на реалізацію проекту «Файне єднає» від Міжнародної організації з міграції бібліотека отримала різноманітні засоби на суму понад 320 тис. грн..

Видавнича діяльність

Додаток № 1

№ п/п	Назва видання	Виконавець
1.	Аналітично-статистичний огляд «Бібліотеки для дітей Тернопільщини: рік 2016»	НМВ
2	Бібліографічний нарис «УПА: історія нескорених земляків» (до 75-річчя утворення УПА)	ІБВ
3.	Інформаційний список «Лауреати премії ім. І. Блажкевич – наші земляки»	ІБВ
4.	Бібліографічна довідка «Маленькому принцу – 75»	НМВ ІБВ
5.	Бібліографічний покажчик «Доки любити – допоки жити» (до 70-річчя від дня народження Ганни Костів-Гуски)	ІБВ
6.	Бібліографічна довідка «Поета слово віще і святе...» (до 70-річчя від дня народження Я. Сачка)	ІБВ
7.	Інформаційний список «Нові надходження з теорії та методики виховання» (для класних керівників, вихователів загальноосвітніх шкіл м. Тернополя за 2017 рік.)	ІБВ
8.	Календар «Знаменні і пам'ятні дати 2018 року»	ІБВ

У Тернополі стало на одну зелену зону більше. «Алею єднання» з двадцяти дерев під екзотичною назвою «катальпа бегонієподібна» 30 жовтня було висаджено у парку Національного відродження на проспекті Степана Бандери. Захід проходив з метою інтеграції й об'єднання внутрішньо переміщених осіб з місцевою громадою в рамках проекту «Файне єднає» за сприяння МОМ та ЄС. Його учасниками стали переселенці з тимчасово окупованих територій України, жителі міста Тернопіль, а також працівники Тернопільської обласної бібліотеки для дітей. Наперекір несприятливим погоднім умовам, під чітким керівництвом головного спеціаліста-ландшафтника відділу благоустрою та екології Тернопільської міської ради Світлани Молодецької, нам вдалось здійснити задумане. Сподіваємось, «Алея єднання» стане справжньою окрасою Тернополя та символом зародження нового життя у «Файному місті».

Організовано **круглий стіл «ВПО в Тернополі: реалії та можливості»** за

участі представника Міжнародної організації з міграції Романа Любченка, радника Міністерства соціальної політики з питань ВПО Олексія Многолета, представників моніторингової організації ОБСЄ в

Україні Мод Йохансен, Мірослава Демко, Анатолія Козака, заступника голови м. Тернополя Леоніда Бицюри, керівників ГО, соціальних служб, які працюють з даними категоріями громадян, внутрішньо переміщених осіб, членів

ініціативної групи проекту «Файне еднає», працівників бібліотеки, представників ЗМІ.

В ході круглого столу з метою вирішення завдань поставлених у проекті та популяризації його діяльності відбулася презентація проекту «Файне еднає» для громадськості міста. В результаті обговорення окреслено шляхи подальшої роботи у проекті та налагоджено співпрацю з партнерами, зокрема:

- Тернопільська міська рада;
- Тернопільський місцевий центр безоплатної вторинної правової допомоги;
- Міський центр соціальних служб у справах дітей, сім'ї та молоді;
- Методичний центр управління освіти та науки;
- ГО «Інформаційно-правовий центр «Права людини»;
- Дитячо-юнацький пластовий центр;
- Спілка української молоді;
- ГО «Терен»;
- Всеукраїнська ініціатива «Активна громада Тернопільщини» та ін.

Після презентації проекту «Файне еднає», бібліотека неодноразово отримувала запрошення взяти участь у різноманітних заходах з питань інтеграції ВПО у місцеву громаду. Зокрема, Тернопільський місцевий центр безоплатної вторинної правової допомоги запропонував долучитися до **круглого столу на тему «Проблеми під час адаптації осіб з числа ВПО та особливості захисту їхніх прав»**.

Корисним та важливим було **скайп-консультування з проблемних питань для внутрішньо переміщених осіб**. Детальну консультацію з розв'язання низки важливих питань ВПО надала Наталія Целовальніченко – керівник ГО «Луганська правозахисна група», юридичний координатор громадської платформи захисту прав постраждалих від збройного конфлікту в Україні. Тернопільську переселенську спільноту представляла Яна Шкуратова – координатор Колл-центру для ВПО Тернопільщини. Окрім присутніх в залі, до скайп-спілкування приєдналися переселенці, які проживають в інших районах Тернопільської області. Захід проводився на базі місцевих книгозбірень: Теремовлянської центральної публічно-шкільної бібліотеки, Чортківської міської бібліотеки для дітей №1 та Шумської центральної бібліотеки для дітей. Найбільше уваги в ході обговорення було приділено проблемам відновлення прав ВПО на підставі статусу потерпілих від збройного конфлікту внаслідок агресії РФ та налагодження взаємодії ВПО з органами місцевого самоврядування з метою вирішення житлових та інших важливих питань.

Пройти шлях внутрішньо переміщеної особи і на собі відчути труднощі з якими доводиться зіштовхуватись цим людям від прийняття рішення про переїзд і до пристосування до життя в новому середовищі мали змогу усі охочі в ході **презентації соціальної гри «Переселенська блуканина»**. Працівники бібліотеки спільно з радником Мінсоцполітики з питань ВПО Олексієм Многолетом організували презентацію гри «Переселенська блуканина» для представників служб, які безпосередньо працюють з ВПО, а саме: працівників Департаменту соцзахисту населення (УТЦЗН), Місцевого центру безоплатної

вторинної правової допомоги. обласного та міського Центрів зайнятості, управління освіти, Пенсійного фонду та ін. Особливість даної гри в тому, що її учасниками можуть бути тільки місцеві жителі, адже для переселенців це ще одне нагадування про ті труднощі і переживання, які довелося їм пережити. На наш погляд, мета з якою проводилась гра була досягнута, тому що по завершенню учасники і гравці ділилися враженнями про те, що вони навіть не замислювались раніше через що доводиться проходити переселенцям. Гра-сценарій «Переселенська блуканина» розроблена Міністерством соціальної політики і номінована на конкурс Social Project Awards як кращий соціальний проект України у сфері забезпечення рівних можливостей.

Робота ініціативної групи з популяризації діяльності проекту серед громади, також реклама соціальних заходів у ЗМІ, сприяли залученню до реалізації проекту нових партнерів. Зокрема, з пропозицією співпраці до нас звернулися учасники Всеукраїнської ініціативи «Активна громада Тернопільщини», які організували у бібліотеці **форум-театр «Право вибору переселенців»**. Вистава, в якій головні ролі зіграли представники місцевої громади, «продемонструвала» глядачам деякі проблемні життєві ситуації, в які потрапляють внутрішньо переміщені особи. Після перегляду театрального дійства присутні поділились враженнями щодо актуальності і важливості піднятої теми.

«Ознайомлений – значить озброєний» – це один з принципів, на якому будується робота **«Приймальні захисту прав людини»**, яка діє в рамках проекту «Файне єднає». З метою надання посильної допомоги переселенцям та місцевим жителям у випадку порушення їхніх прав та свобод, абсолютно безкоштовно у Приймальні проведено низку правових рекомендацій та консультацій. Загалом, найчастіше переселенців цікавить законодавча база, яка регулює їхній статус та отримання соціальної підтримки, а місцевих громадян цікавить інформація з таких питань: реформа освіти в Україні, закон про

освіту, закон про землю, а також захист прав дитини, захист прав споживачів. Приймальня відкрита і доступна для усіх бажаючих щочетверга з 16.30 до 18.00.

З метою ознайомлення дітей і підлітків зі своїми правами та обов'язками спільно з ГО «Інформаційно-правовий центр «Права людини» проведено цикл інтерактивних лекцій «Я розумію свої права», учасниками яких були учні 10-В класу Української гімназії ім. Івана Франка, 9-10 класів Тернопільського обласного навчально-реабілітаційного центру, Тернопільського обласного центру соціальної реабілітації дітей-інвалідів.

Найбільш вразливими в ситуації, що склалася є діти та підлітки, у яких світогляд та ціннісні орієнтації тільки починають формуватися. Багатьом з них складно адаптуватися на новому місці через посттравматичні стресові розлади та культурну дистанцію. Негативним фактором впливу в даній ситуації виступає також соціально-психологічне напруження, яке виникає між

корінними жителями краю та новими мешканцями. Тому, до реалізації заходів залучено професійних психологів-волонтерів, які проводили інтерактивні психологічні семінари та тренінги у бібліотеці та навчальних закладах міста за темами: «Діалоги про майбутнє» «Ефективні навички комунікації та вирішення конфліктів», «Самооцінка стану власних напружень та вміння вийти із стресових ситуацій», «Вміння дорослішати» тощо.

Тонкощам налагодження добрих стосунків у сім'ї навчалися і батьки під час тренінгів та лекцій: «Кризові періоди в житті людини», «Спілкування в сім'ї як єдина схема існування», «Як товаришувати батькам і дітям» та ін. Крім того, для тих хто потребує особистого спілкування з психологом у бібліотеці організовується індивідуальне консультування «Запитай у психолога».

Тернопіль – місто справді унікальне, іншого такого не знайдеш, воно зачаровує своєю красою у будь-яку пору року, а туристичні пам'ятки вражають своєю незвичайністю та історією. В ході екскурсії «**Мальовниче місто над озером**» в цьому переконались як місцеві жителі, так і ті, хто змушений був залишити свої домівки на тимчасово окупованих територіях Донецької, Луганської

областей та в Криму і переїхати до Тернополя. Велике розмаїття пам'яток і пам'ятників архітектури зробили нашу подорож цікавою і насиченою.

Розпочалась екскурсія на Театральному майдані – центральній площі, фактично з того місця, де розпочало існування саме місто Тернопіль, і потихеньку просувалась центральною алеєю вздовж унікального трьохстороннього годинника, пам'ятника всесвітньо відомій оперній співачці Соломії Крушельницькій, скульптурної композиції «Несподівана зустріч»,

подарованої місту американськими меценатами. Також, учасники відвідали Катедральний собор Непорочного зачаття Пресвятої Богородиці УГКЦ (колишній домініканський костел), церкву Різдва Христового, пам'ятник Данилу Галицькому, Тернопільський замок та перлину нашого міста – Тернопільський став. І це ще не весь перелік цікавих місць, де зупинялась наша екскурсія.

Презентація виставки творчих робіт внутрішньо переміщених осіб та місцевих тернополян «Творимо красу своїми руками» відбулася у читальній залі Тернопільської обласної бібліотеки для дітей. Захід проходив в рамках проекту «Файне єднає» за підтримки Міжнародної організації з міграції та Європейського Союзу. Серед представлених робіт були вироби з тканини, вовни,

бісеру, шкіри тощо. Величезне враження на присутніх справила історія творчості Яни Шкуратової – новоспеченої тернополянки родом з окупованої Луганщини. Демонструючи чарівні аксесуари, виготовлені у вигляді обручів-віночків, жінка розповіла, як завдяки цьому хоббі заробила свої перші гроші у новому місті. По завершенні урочистої частини заходу, гості ділились враженнями від експонованих робіт, а також з задоволенням давали інтерв'ю місцевому телебаченню.

Великою популярністю серед учасників проекту користуються різноманітні майстер-класи, які проводили як працівники бібліотек міста, так і відомі майстри краю. Зокрема, керівник ГО «Берегиня» Стасенко Тетяна, яка також є

переселенкою зі сходу України, організувала цікаві майстер-класи з виготовлення ляльки-мотанки, ляльки хорошого настрою «Дзвіночок», ляльок-нерозлучників, квітів з паперу, орігамі, декупаж блокнотів та ін.

Зобразити світ у яскравому тривимірному форматі за допомогою новітнього приладу 3D-ручки відвідувачі навчалися у 3D майстерні «Навчайся і створи сам», моделюючи різноманітні фігурні

сердечка, квіти, корони, яблучка, міні-велосипеди, коники-гойдалки і навіть Ейфелеву вежу. Завдяки донорським коштам до послуг відвідувачів у бібліотеці є 3D-ручки у кількості 3 шт.

Два рази в місяць в рамках проекту «Файне єднає» у бібліотеці відбуваються тренінги для початківців «Комп'ютерна та медіа грамотність». Учасники (без вікових обмежень) знайомляться з основними принципами роботи з комп'ютером: робочий стіл, основні дії з файлами та текстом, устаткування комп'ютера. Зі слів учасників поважного віку цитуємо, – «Раді за терпеливість та доступність подання інформації. Задоволенні від проведеного тренінгу та дякуємо працівникам бібліотеки. Обов'язково прийдемо на наступне заняття та ще запросимо своїх знайомих і рідних».

«Бібліоняня» – соціальна послуга, яка допомагає вирішити нагальну

проблему проведення змістовного дозвілля дітей, надає вільний час їх батькам, а також створює сприятливі умови для соціалізації та адаптації дошкільників та молодших школярів. Бібліоняня працює по 2 год. з понеділка по п'ятницю читально-ігрова зона для дітей, де вони можуть різносторонньо розвиватися, навчатися і відпочивати разом з батьками або іншими дітьми, пізнавати світ і розкривати свої можливості.

Завдяки участі у проєкті «Файне еднає» цікаво і весело проводять свій вільний час наші відвідувачі. З листопада 2017 року у бібліотеці розпочала роботу «Ігротека». Різноманіття настільних

ігор («Джанга», «Монополія», «Капіталіст», «Світ громад», «Подорожуємо Україною», «Подорожуємо Європою», шахи, шашки, пазли), планшети для пісочної анімації, кінетичний пісок, пластилін Play-Doh дуже приваблюють до бібліотеки відвідувачів. Діти приходять з друзями, батьками, по одинці та великими компаніями. Такі ігри розвивають логічне мислення, сприяють розвитку творчих здібностей, навчають основам бізнесу, а шашки та шахи взагалі є найулюбленішою грою дітей та дорослих. Крім того, завжди є бажаючі продемонструвати свої вокальні здібності, співаючи в караоке.

Також, популярною розвагою серед відвідувачів залишаються активні ігри на Kinect-майданчику, куди діти приходять, потанцювати, пограти у футбол, покататися на лижах, долати перешкоди на гірських річках та займатися різними видами спорту. І все це можна робити не виходячи з бібліотеки, завдяки

мультмедійному пристрою та підбірці відповідних дисків, різноманіття яких розширилося завдяки проекту.

Відвідуючи «Ігротеку», діти та їх батьки переконалися, що без електронних гаджетів також можна гарно та корисно провести вільний час і залишають бібліотеку неохоче, але з приємними враженнями і бажанням зустрітись знову.

Детальніше на сторінці проекту «Файне єднає» у [Фейсбук](#)

Додаток №3

Заходи (сходини), проведені у співпраці з Тернопільською міською організацією Спілка Української молоді (СУМ).

Упродовж багатьох років бібліотека тісно співпрацює із **Спілкою Української Молоді міста Тернопіль**. СУМ виховує членство на принципах християнської етики і гордості за українську національну спадщину. Наголос ставиться на важливості ролі особи як громадянина держави і як члена української спільноти. Виховники щотижня проводять короткі зустрічі (сходини), які складаються з обговорення різноманітних питань, спорту, співу, вивчення мистецтв і ремесел, а також мандрівок в природу. Такі сходини дають дітям змогу розширити свої знання в галузі української історії, географії, літератури і народних традицій. Темі для сходин обираються відповідно до релігійно-народного календаря та річниць, які призначаються для відзначення протягом даного року.

Різдвяні сходини

Як народився Христос і що відчували люди й тварини, які стали свідками народження Месії? Пережити велику різдвяну історію спробували наймолодші учасники Спілки Української Молоді, які у січні організували сходини у нашій бібліотеці. З допомогою виховників суменята пригадали обставини, за яких народився Ісус, після чого дітки спробували уявити себе на місці головних героїв тої надзвичайної події, передати емоції Богородиці, Йосипа, славних царів, убогих пастушків і навіть маленьких ягнят, які зігрівали немовля вовною і теплим диханням, розуміючи що перед ними – Володар усього світу. На довершення цієї чудової різдвяної історії, суменята переглянули мультфільм «Народження Спасителя».

Сходини «Бібліотека і книги»

Під час сходин, з нагоди відзначення **77-ліття бібліотеки**, діти дізнались про значення і застосування таких бібліотечних атрибутів як книга, формуляр, стелаж, а також міркували над тим, яку користь людина отримує від читання та відвідування закладів культури, зокрема книгозбірень. Дуже сподобалось діткам відгадувати загадки про казкових героїв, які «живуть» у бібліотеці, адже нагородою за кожну правильну відповідь була смачненька цукерочка. Не залишились без подарунків і бібліотечні працівники. В знак щирої дружби та плідного партнерства СУМівці подарували бібліотеці книги і справжній святковий торт зі свічками.

Сходини «День рідної мови»

Проведено недільні сходини суменят присвячені Дню рідної мови, який відзначається щорічно 21 лютого. Діти, поділені на два рої-групи, гралися в мовні ігри, брали участь у вікторині, дивились тематичні відео та розгадували хитро-мудрий кросворд-пазл. В той самий час старші діти вчилися сумівського впоряду, розмірковували над тим, яке значення має мова для кожного народу. Чим особлива українська мова і чому потрібно плекати й берегти цей безцінний скарб, учасники сходин дізнались з відео «Цікаві факти про українську мову». Позитивне завершення заходу забезпечив мультфільм «Кухлик» за мотивами твору українського гумориста Павла Глазового.

Сходини до дня народження Лесі Українки

Напрочуд веселими й цікавими видались недільні сходини для обох роїв суменят – «Бджілок» та «Бджілоньок». Представники старшого покоління СУМ Тернопільського осередку розповіли дітлахам про геніальну поетесу Лесю Українку, день народження якої літературна спільнота відзначила напередодні. А оскільки зустріч відбулась у переддень початку Великого посту, то суменят було ознайомлено з правилами та звичаями, яких дотримуються християни протягом цих сорока днів. І, звісно, не обійшлося без веселої гри та мультика, в якому йшлося про спокуси. Більш складні завдання очікували на старших хлопців та дівчат. Так, об'єднане у команди юнацтво, намагалось знайти відмінності на портреті Лесі Українки, відповідало на питання про письменників та ще багато іншого. Але найсолодшими моментом сходин стали ручні роботи, а саме – **кулінарний майстер-клас**, під час якого діти саморуч готували улюблену начинку до млинця, а потім смакували його з чаєм.

Сходини до дня народження Тараса Шевченка

Справжні іменини – з тортом, свічками та привітаннями влаштували СУМівці на честь 203-ої річниці від дня народження Великого Кобзаря Тараса Григоровича Шевченка. На початку сходин, юнацтво дізналось багато цікавих фактів про знаменитого поета, художника, незламного патріота, який все життя плекав у своїх мріях образ сильної, вільної, незалежної України. Не бракувало бажаючих взяти участь в інтерактивній забаві, під час якої діти виконували різноманітні цікаві завдання за творами Тараса Григоровича з допомогою «розумної дошки».

Весняні сходини

Відбулися веняні сходини для наймолодших суменят рою «Бджілоньки», під час яких діти говорили про весну та інші пори року. Також грались у рухливу гру «Бруньки, листочки, квіточки», дивились мультфільм про листочка, який мріяв про мандри, і на завершення зробили аплікації-квіточки.

Сходини «Про цифри»

Для старшого рою тернопільських суменят відбулися недільні сходини, про цифри. Під час зустрічі юнацтво проводило паралелі між цифрами «2, 32, 1, 5, 0» та людиною. Так, вирішили, що люди точно не мають ані хвоста, ані хобота чи дзьоба, зате мають по дві руки, ноги, ока, один ніс, шию, голову, живіт, по п'ять пальців на кінцівках і ще багато іншого. Цікавим завданням було поєднати на інтерактивній дошці цифри та картинки, з яким наші юнаки та юначки з легкістю справились.

Сходини присвячені Міжнародному дню дитячої книги

В Міжнародний день дитячої книги бібліотекарі провели для суменят цікавий захід, під час якого діти розгадували «казкові» загадки, впізнавали героїв улюблених казок на екрані інтерактивної дошки, а також зображали улюблених персонажів мовою жестів. За вірні відповіді та активну участь у завданнях, дітлахи отримували солодкі гостинці. Не оминули увагою й головного «винуватця» дійства – Ганса Крістіана Андерсена, на честь якого й було засноване свято книги. Учасники сходин пригадали найвідоміші твори датського письменника, а також ознайомились з казкою «Соловей».

Сходини присвячені Івану Франку.

Учасниками ГО Спілки української молоді започатковано чудову традицію – знайомити підрастаюче покоління з визначними творами української літератури та їх геніальними авторами. В одну із неділь СУМенята дізнались про неперевершеного письменника Івана Франка та його казку «Фарбований лис». Діткам було дуже цікаво дізнаватись про пригоди хитрого авантюриста з величезного екрана інтерактивної дошки. А ще більше малечі припав до душі майстер-клас із виготовлення оригамі за мотивами казки «Фарбований лис».

Великодні сходини.

Під час великодніх сходин учасників Спілки української молоді виховники знайомили діток з віруваннями і традиціями українського народу, пов'язаними зі святом Паски. Натомість, хлопчики і дівчатка ділились власним передсвятковим настроєм, розповідали що кластимуть в кошик для урочистого освячення. Масу позитивних емоцій дітворі приніс танок «Подояночка», а також мультфільм «Загублена Писанка».

Лідерські сходини.

Вмінню виховувати у собі лідерські якості вчилися юні СУМівці, які взяли участь в традиційних недільних сходинах. Захід розпочався з повторення попередніх тем, а саме з огляду творчості видатних українських письменників – Тараса Шевченка, Лесі Українки та Івана Франка. У величних постатях митців діти намагались віднайти ті риси і якості, які допомогли їм стати відомими на весь світ, пробудити повагу і відданість мільйонів українців. Шукати ознаки лідерства серед учасників сходин теж довго не довелось. Діти залюбки бавились в гру на довіру до керівника, а також мандрували із зав'язаними очима слідом за обраним лідером.

Сходини «Літо-літо таборове».

Літо-літо таборове завітало до книгозбірні разом із нашими добрими друзями – учасниками Спілки української молоді. Під час недільних сходин СУМенята переглядали записи літніх таборових занять з попередніх років, пригадували найцікавіші моменти, а також ділились планами на довгоочікуваний відпочинок.

Крім того, відбулися сходини присвячені таким темам: «Я громадянин України», «Голодомор», «Про осінь», «Про зиму» тощо.

Загалом, протягом року у співпраці зі Спілкою Української молоді проведено 18 заходів, які відвідали 185 дітей та 129 батьків.

Скорочення, вживані в тексті

ТОБД – Тернопільська обласна бібліотека для дітей

ВО 1–4 кл. – відділ обслуговування дошкільників та учнів 1–4 класів

ВО 5–11 кл. – відділ обслуговування учнів 5–11 класів

СМ – сектор мистецтв

НМВ – науково-методичний відділ

ІБВ – інформаційно-бібліографічний відділ

ВКОД – відділ комплектування та обробки документів

ВЗГРФ – відділ зберігання, гігієни та реставрації фондів

СІТЕР – сектор інформаційних технологій та електронних ресурсів